

אונקלוס

בראשית מה ויגש

תקצו

נְשֵׂאת בַר וְלָחֵם וּמִזֶּן לְאָבִיו לְדָרֶךְ: כִּי וַיִּשְׁלַח אֶת־אָחִיו וַיֵּלְכוּ וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהֵם אֶל־תִּרְגְּזוּ בְּדֶרֶךְ: דְּכֵּה וַיַּעֲלוּ מִמִּצְרַיִם וַיָּבֹאוּ אֶרֶץ כְּנָעַן אֶל־יַעֲקֹב

מְעִינָן עֵיבוֹר וְלָחֵם וּזְרִין לְאָבוּהִי לְאָרְחָא: כִּי וְשִׁלַּח יֵת אָחוּהִי וַאֲזָרוּ וַאֲמַר לָהוֹן לָא תִּרְגְּזוּן בְּאָרְחָא: כֵּה וּסְלִיקוּ מִמִּצְרַיִם וְאָתוּ לְאֶרְעָא דְכְנַעַן לְיֵת יַעֲקֹב

רש"י

לקט בהיר

נוחה הימנו, ומ"א (ב"ה) גריסין של פול: בר ולחם. כתרגומו^(ב): ומזון. ליפתן (ש"ש): (כד) אל תרגזו בדרך. אל תתעסקו בדבר הלכה שלא תרגז עליכם הדרך^(ד), ד"א אל תפסיעו פסיעה גסה, ותכנסו* בחמה לעיר (תענית י"ג), ולפי פשוטו של מקרא יש לומר לפי שהיו נכלמים היה דואג שמה יריבו בדרך על דבר מכירתו להחוכח זה עם זה ולומר על ידך נמכר אתה ספרת לשון הרע עליו וגרמת לנו לשנאותו:

שינוי נוסחאות * והכניסו חמה.

ומזה הטעם עלמו אמרו צ"ר גרים של פול ופירש"י פוליס גריסים, כלומר מחולקים על ידי כתישה, וזה פול המצרי שלא נמצא אלא במצרים (יפ"ת), ומסיים שם המדרש שהוא על עקת נפש עכ"ל פי' על רמת נפש מלשון עקא כלומר מיישב הדעה ומעביר הדאגה, וכן כתבו ספרי הרופאים שמפילים שינה על אדם, וכן מלאמי בירושלמי פ"ק דיומא שמונעים אותו מכהן גדול מפני שמפיל את השינה (מ"ב), ויוסף ידע שאביו שרוי בצער היה כל ימיו, גם עתה החלישות הדעת שזריך לנחת חוזה לארך (נח"י): (כג)

דקשה לרבינו שאמר הכתוב ומזון וכי בר ולחם לאו מזון נינהו, הלא אדרבה אנו מצרכים בורא מיני מזונות דוקא על מאלל הבא מקמח ותבואה, לזה אמר שזה דוקא בלשון בני אדם, אבל בלשון הכתוב אינו כן אלא להפך מזון מקרי כל מידי חוץ מתבואה ולחם, וכן הוא בצ"ר כאן וצירושלמי נדרים ריש פ"ו, ועירובין פ"ג ה"א, ולזה הביא רש"י בר ולחם כתרגומו עיבור ולחם וגשאר א"כ ומזון על כל חוץ מהם, ובלשון חז"ל נקרא זאת ליפתן דהיינו כל מידי שאוכלים עם הפת וגבור מלשון לפת (נח"י): (כד) פי' רש"י בתענית תתעו, כלומר ע"י התעסקות בהלכה תתעו מן הדרך הישר, ודוקא בעמקות כפירוש חיצת עסק, אבל ליגרום חיוב יש כדמסיק שם בגמ', ובמתניתא תנא אל תפסיעו פסיעה גסה פירש"י מאי אל תרגזו אל חזיקו ענמכם בפסיעה גסה עכ"ל, וכן לפי מאמרם ו"ל ותכנסו בחמה לעיר יהיה הפי' כן אל חזיקו ענמכם בדרך ע"י סכנת לילה, והנה ד' דרכים שהביא רש"י הוצרך לכולם, שעל פי דרך הא' רצה למהר אומם שלא יתעו בדרך ויתארכו מלבא בחזרה עם אביהם, ואעפ"כ אל תמהרו יותר מדאי לפסוע פסיעה גסה שהוא מזיק לעינים, גם אל תלכו בלילה מפני הסכנה, והפשע פשוט הוא שלא ירובו, ובהכרח שכיוון יוסף לכל הד' כי בכל אחד יש דמיון, לפי הפשט מה זה בדרך, אל תרגזו כלל לא בדרך ולא צנית וגם כבר אמר אל יחר צניתיכם וכו', ודרך הא' לבדו קשה וכי הם לא ידעו מה שידע יוסף אם זה הלכה ודרך ארץ וסכנה, ולמה לא הזהירם יעקב, ועוד קשה לפי"ז שעל ידי ההלכה ירגו עליהם הדרך היל"ל אל תרגזו את הדרך, וקושיא זו ניחא לפי דרך הב' והג', אבל קושיא הראשונה במקומה עומדת ולפי דרך הב' קשה גם כן חיצת בדרך שאפילו בעיר אסור לפסוע פסיעה גסה וניחא לדרך הג' וצירוף כל הד' נכון (מ"ל), גם אפשר לומר, לפי שחיצת תרגזו כולל כל

אור החיים

ואמר להם שהם לאביו לדרך: כד. וישלח את אחיו. פירוש כולן וצנימין הדברים בלב יעקב מעדות צנימין הרוחה, ומעתה עמהם, וכן הוא אומר בדברי יוסף (פסוק ע') מהרו ועלו אל אבי וגו' והנה מתגלגלין הוא לבד שלא קיים דברו אלא לבד שנידויו

אור בהיר

על כן חזר לומר לאביו כדי להדילו שאלו לא היו בשליחות, והכוונה בזה, כי לא יאות לשלוח לאדם גדול בתורת מנהג דברים קטנים וחלים כגון לחם ומזון, אלא באשר שהיה או רעב בארץ נתן אומם לאחיו כדי שיהיה לאביו מה לאכול, משא"כ שמלות וכסף ויין ישן שלא במתנה, או אפשר שהכוונה שאדם חשוב כיעקב אביו ע"ה אין לו עסק צנית התבטלה, ואכל מה שמביאים לפניו על שולחן הערוך, מה שאין כן כסף ושמלות שלחם לתת בידו. (בוח) ולא אמר ושלחם, או וישלח אומם.

אבוהו: כו וחיואו
פען יוסף קנים ו
בכל ארעא דמז
פנין על לבה ארי
כו ומלידו עמה

(כו) וכי הוא מו
לבו. נחלק לבו זה
אל הדברים, לשון
משנה, וכמו (א"כ"ב

הגידו לו כי הוא מוז
והב' לשון אשר או כל
ע"י שהגשם הלך לו,
חריפים כשעומדים נ

על תנאי לריך ה
כו. ויגידו לו
יג

דברים שהם קשו
תגלה רעתם אללו
הלער והבכו, וכפי
או לבד שצורה
הקשה אשר מרנו
תמלא שהיה ירא
(מ"ז ג') אל תיר
לאמר נתחכמו לב
דבר ידוע הוא כי
ומה גם כשחיו
האדם ויחלש ויגו
על הדבר ונתחכו
תקלה, והוא אומם
שיש להם צורה
וישמח לבו ואחר
נסתכן כי הוכן צי
יתבאר שיעור הכ
(מט) ופירוש חיצת לז

י"א א"ו - הצימוד אשן של א. פול - צנימין של פול בארן נכרי

אונקלוס

בראשית מה ויגש תקצד

אָבוֹהוֹן: כּוּ וְחַוֵּיאוּ לָהּ לְמִימַר עַד
כְּעַן יוֹסֵף קָם וְאָרִי הוּא שְׁלִישׁ
בְּכֹל אַרְעָא דְמִצְרַיִם וְהוּוּ מְלִיא
פִּינָן עַל לְבָבָא אָרִי לָא הִימִין לָהּוֹן:
כּוּ וּמְלִילוּ עִמָּה יַת כֹּל פְּתַנְמִי

אָבוֹהוֹי
אָחוֹהוֹי
תַּנְצוֹן
וְאָתוּ
יַעֲקֹב

לקט בהיר

רש"י

הד' פירושם, שגם הלימוד בהתרגשות ובעמקות
ובהתמכחות נקרא רוגז ומה שאמר שלא תרגז עליכם
הדרך אין ר"ל שזה פירושו של אל תרגזו, אלא נתן טעם
באותו לשון דרך מליצה, לזה בהכרח שכוונת יוסף היה על כל
הד' כי איזו מהם תוליא (מהרי"א): כה) פי' גם זאת
הגידו לו כי הוא מושל, ומשמע "כי" זה לשון אס, וכבר אמרנו שמיצת אס בעצמו יש לו ב' שימושים, הא' הוא לשון ספק
והב' לשון אשר או כאשר (רא"ם): כו) כמו הגשם חלף הלך לו פי' עד עתה היה מעונן ועתה נתחלף ונעשה זכיר ובהיר
ע"י שהגשם הלך לו, כמו כן הכא לבו שהיה בו רוח אמונה נתחלף בלב ריקס על ידי שרוח האמונה הלך לו, וכמו שמאלים
חריפים כשעומדים מגולה זמן מה מפיגין טעמם וריחם נתחלף והלך לו, וכן פי' מאין הפוגות שדמעות עיני לא סרו לא

(כו) וכי הוא מושל. ואשר הוא מושל^(כז): ויפג
לבו. נתחלף לבו והלך^(כח) מלכהמין, לא היה לבו פונה
אל הדברים, לשון (ביב"ד 77) מפיגין טעמן בלשון
משנה, וכמו (פסח ג' 77) מאין הפוגות, וריחו לא נמר
הגידו לו כי הוא מושל, ומשמע "כי" זה לשון אס, וכבר אמרנו שמיצת אס בעצמו יש לו ב' שימושים, הא' הוא לשון ספק
והב' לשון אשר או כאשר (רא"ם): כו) כמו הגשם חלף הלך לו פי' עד עתה היה מעונן ועתה נתחלף ונעשה זכיר ובהיר
ע"י שהגשם הלך לו, כמו כן הכא לבו שהיה בו רוח אמונה נתחלף בלב ריקס על ידי שרוח האמונה הלך לו, וכמו שמאלים
חריפים כשעומדים מגולה זמן מה מפיגין טעמם וריחם נתחלף והלך לו, וכן פי' מאין הפוגות שדמעות עיני לא סרו לא

אור החיים

עודי) פירוש מלבד שבאו שלמים שמעון ובנימין
עמהם עוד יש להם לאמר לו, ואחר שהכין דעתו
לדבר עוז הודיעוהו יוסף חי, והוסיפו עוד לומר
וכי הוא מושל בשורה אחר בשורה לטעם הנזכר.
ראיתי לתת לבו בענין יוסף חיך לא חש על זכר אביו
כמה שנים, והן אמת צימי עבודתו נוכל לומר כי
עשה ולא הצליח אלא אחר שעלה לגדולה למה לא
כתב אגרת לאביו להפיג זכרו כי יודע היה יוסף
גודל הפלגת חיבת יעקב בו ויחאבל עליו ימים
רבים ולמה לא שלח לבשרו, ותגדל עוד הקושיא על
ימי הרעב שהיו עוזרים ושבים מארץ מצרים לארץ
כנען ולא חש על זכרו, ועוד מי החיר לו אחר שבאו
אחיו להאריך לו ימי זרה שלא להודיעו תיכף ומיד.
וכן אמת כי למה שנתגלגל בעיניו שגזר הגזר
רבים הם שהיו צריכים להיות כן, הא' לשלם ליעקב
כ"ב שנים שלא שמש אביו וכמו כן היה הוא זלער
כ"ב שנים, וגם למספר רד"ז שגזר ה' שיהיו
צמארים^(כט), וגם לירד יעקב בצבד גדול מה שלא
היה כן אס היה יורד קודם וכמה פרטים שנמשכו,
אלא לנד יוסף צריכים לתת טעם לדבר. ונראה כי

על תנאי לריך התרה כאומרם ז"ל (מכות י"א):
כו. ויגידו לו לאמר. טעם אומרם ויגידו שהלשון
יגיד על הקושי. להיות שאמרו
דברים שהם קשים אללם לאומרם כי סוף סוף
תגלה רעתם אללו אשר עשו ואשר גרמו לאביהם כל
הזכר והזכר, וכפי זה אמר ויגידו למה שנוגע להם.
או לנד שבשורה זו גורמת ירידת מצרים והשעבוד
הקשה אשר מררו את חיי ישראל צמארים, וכן
תמצא שהיה ירא מירידת מצרים עד שאמר לו ה'
(מ"ו ג') אל תירא מרדה מצרימה. וטעם אומרם
לאמר נתחכמו לבשרו בדרך שלא יסתכן יעקב, כי
דבר ידוע הוא כי בשורה טובה כשתהיה על יגון
ומה גם כשתהיה מופלאה לרוב השמחה יסוכן
האדם ויחלש ויגוע פתע פתאום, אשר על כן חששו
על הדבר ונתחכמו לדבר אליו בדרך שלא תארע
תקלה, והוא אומרם ויגידו לו לאמר פירוש אמרו לו
יש להם בשורה לאמר לוי^(ל) וזכה תתרחצו נפשו
וישמח לבו ואחר כך אמרו לו עוד יוסף חי ולא
נסתכן כי הוכן בלבו הכנת קבלת בשורה טובה. או
יתבאר שיעור הכתוב על זה הדרך ויגידו לו לאמר

אור בהיר

מט) ופירוש מיצת לאמר מלשון אמירה רכה. ג) זה ממש כדרך הא', אלא שכאן מיצת לאמר. נא) פי'

ה.ח.מ.
ה.ג.ז.
ל.י.כ.
ס.ו.י.
ל.ו.מ.
ע.ל.
מ.כ.ר.
ז.י.ת.
ה.א.כ.ל.
י.ח.ו.
י.י.ז.ו.
ל.פ.ת.
י.ר.ו.ש.
א.ל.
ה.כ.נ.ת.
ז.ז.ה.
ש.נ.ה.
כ.ל.ל.
ל.כ.ה.
י.ד.ק.
פ.י.ל.ו.
כ.ל.
י.י.ק.
ת.ה.
ד.ה.
ד.ו.י.
י.י.ס.
ג.ל.ח.
מ.ה.

אֱלֹהֵי אֶת כָּל־דְּבָרֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר דִּבֶּר
אֱלֹהִים וַיֵּרָא אֶת־הָעֲגֻלּוֹת אֲשֶׁר־שָׁלַח

לקט בהיר

רש"י

→ **את כל** (כז) את כל
דברי יוסף. סימן מסר להם (כז) צמח היה עוסק
כשפירש ממנו בפרשת עגלה ערופה, זהו שנאמר

מלפו ולא הלכו להם, וכן מה שפירש הרמב"ן ז"ל שהוא ענין
שניתה וביטול אינו רחוק מזה וענינם אחד ויכול לומר היינו
הן: בין מקרא יולא מידי פשוטו, שאחר שמע
פרטי דבריהם שבהם עליהם וכו' וכו' וראה העגלות וידע
שאינן רשות להוציאם ממזרים בלי רשות מושל וסחי רוחו ושכ
לבו להאמין, וההכרח לדרשה זו מבוואר שנאמר וירא העגלות
אשר שלח יוסף, והלא פרעה שלחם, ומדוע לא ראה החמורים טעונים, וכן הוא בז"ר, ורבינו מיישב בזה הריבוי שאמר
הכתוב את כל דברי, גם טעם נכון יש בדבר, שכשליה יעקב את יוסף בנו מן הסתם אמר לו אבי חזור למה לך טירחה זו,
והוא משיבו שמי שאינו מלוה את האורח כאילו שופך דמים כמו ששינוי (סוטה מ"ה): ידינו לא שפכה וכי מעלה על דעתינו
שזקני ב"ד שופכי דמים הן, אלא שלא ראינוהו ופטרנוהו בלא מוון ובלא לוייה, ושלא לו זאת לרמוז לו שלא יעלה על דעתו
שניזוק אחר שהוא לויכו (ג"א), ולפי"ז מה שאמר הכתוב וירא פירשו בעיני השכל כלומר שמע (רא"ם), ואני קבלתי שיוסף
כתב על הקלף ראשי פרקים מהלכות עגלה ערופה וראה יעקב זאת הכתב (מהרש"ל), אך עדיין צריך לי עיון פ"י אומרו

אור החיים

טעמו של יוסף טעם לשבח והוא כי מעת ירידתו
למזרים עד עת בא דברו יתברך והוליו מביח
האסורים למלך אין סיפק בידו להודיע לאביו
ואפילו שיונה שהיה סיפוק בידו חש על נפשו שידעו
אחיו (בדברי"י) ולדא בושחם וכלימתם מאציהם
ימסרו עלמם עליו לאבדו מן העולם לבל תגיע להם
בושת מאציהם וגם אפשר כי יקללם (וימית כולם,
ומדא זה יבקשו לקעקעו מהעולם, לזה חש על נפשו
שידעו אחיו בדבר וימנע מצא דממי נפשו, ואחר
לאחר ממאסר ונעשה שר וגדול והלכה לה חששא
ראשונה אף על פי כן נמנע מהודיע לאביו, והוא
על דרך אומרים ז"ל (ב"מ נ"ט.) מוטב שיפול אדם
עלמו לכבשן האש ואל ילבין פני חבירו, וחש על
כבוד האחים מלביישם לפני יעקב ויחזק וכל זרע
יעקב ויבטל שיטאר אביו בלערו מלביישם, ועוד אף
כי אחר שעלה לגדולה חשב יוסף בלבו מיוחם
ההשטמה ממנו (ויחיעלו עליו לעוקרו מהעולם,
וכמו כן תמצא שאמרו ז"ל (תנחומא כאן) שרלו
לעוקרו אפילו צימי גדולתו ובא גבריואל ופזרן,
והגם שאמרו ז"ל (ב"ר ז"א) שירדו אחריו למזרים

אור בהיר

ולא יותר. (ב) קודם שיודע ליעקב. (ג) יעקב. (ד) פי' חשב יוסף שיש בלבו של אחיו מיוחם שיוסף שונא אותו, הגם
שלא היה כן האמת, ומתמת חשש זה יחיעלו וכו'. (ה) הגם שהיה מלך. (ו) שהמלאך מצילו מכל צרה שלא תבוא, ואפי"י ידע
לא רצה לסמוך על נם, והגם שסוף כל סוף היה צריך לנם, הוא עשה כל אשר ביכלתו ואח"כ בטח בהקב"ה שצילו.

ויר
שלו
עלי
כר
ועו
שבו
ויבמ
אביו
באז
פרי
יגוני
גרע
השמ
שאתו
זקינו
בחייו
ואלקי
אלא
שלא

יוֹסֵף לְשֹׂאת אֶתוֹ וּתְחִי רוּחַ יַעֲקֹב
 אֲבִיהֶם: רביעי כח וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל רַב
 עוֹדֵי־יוֹסֵף בְּנֵי חַי אֵלֶיכָה וְאֶרְאֶנּוּ
 בְּשָׂרָם אַמּוֹת: מו « וַיִּסַּע יִשְׂרָאֵל
 וְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ וַיָּבֵא בְּאֶרֶץ שֶׁבַע
 וַיִּזְבַּח זִבְחִים לְאֱלֹהֵי אָבִיו יַצְחָק:
 ב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים | לְיִשְׂרָאֵל בְּמַרְאֵת
 הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב | יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר
 הַגִּנִּי: ג וַיֹּאמֶר אָנֹכִי הָאֵל אֱלֹהֵי
 אָבִיךָ אֶל־תִּירָא מִרְדָּה מִצְרִימָה כִּי־

ושרת רוח נבואה לות יעקב
 אבוהון: כח ואמר ישראל סני לי
 חדוא עד כען יוסף ברי קים אזיל
 ואחזנה עד לא אמות: א ונטל
 ישראל וכל די לה ואתא לבאר
 שבע ודבח דבחין לאקה אבוהו
 יצחק: ב ואמר יי לישראל בחווי
 דליקא ואמר יעקב יעקב ואמר
 הא אנא: ג ואמר אנא אל אקה
 דאבוק לא תדח מלמית
 למצרים ארי לעם סני אשונך

לקט בדיר

רש"י

לשאת אותו: כח) פתח ויפג לבו וסיים ותחי רוחו, ודאי
 שאין זו לבו, אלא רוח"ק שחיתה זו: כט) פשוט הוא
 שצריך להוסיף על המקרא, שמיבת "רב" אין לו קשר לא עם
 עוד ולא עם יוסף ולא עם אלכה, וצריך לעשותה למאמר
 בפני עצמו (רא"ם), והגם שיש לפרשה דבר גדול הוא זה,
 או רב יש לי להודות וכו', אבל האונק' יסוד חוק וקדוש
 הוא, ובנוסף רש"י שלפנינו יש ב"פ מיבת "עוד" ונכון הוא
 ואין למחקו ואין הראשונה לשון הכתוב, אלא לשון רש"י,
 וכונתו שאין מיבת "רב" פירושו שמחה גדולה, שזה פשוט,
 ואין צריך הכתוב לאומרו אלא הפי' שמחה הרבה עוד לאחר
 זמן מוכן הוא לבא עלי שמחה ושמחה, והראיה שאחר כל
 יגונו בא לי שמחה זאת שעוד יוסף בני חי (ד"ד): א) קושייתו הוא שהיה לו לתלות בשניהם לומר אלקי אבותיו שזוה לא
 נגרע כבוד אביו ויש בו גם כן כבוד זקיניו, אבל אמר שרצה להשמיענו בזה דרך ארץ והלכה לדורות שכבוד אביו קודם, לזה
 השמיט במכוון שמו של אברהם (נח"י), ואם יאמר לאלקי אביו אברהם יהיה נשמע להפך שיותר חייב בכבוד זקיניו מחמת
 שאתה ואבין חייבים בכבודו, אבל אין זה אמת, שכל שחייב בכבוד זקיניו הוא מפני שזה כבוד אביו כשמכבד את זקיניו, אבל
 זקיניו מלד עצמו אין שום חיוב (מ"ל), ועד עתה לא עשה זאת להשמיענו דבר זה, שלא רצה לייחד שמו יתברך על אביו לבדו
 בחייו וכמו שכתב רש"י בפי' וינא (ל"א מ"ב) (מ"ל), ועוד יש לחלק דבשאר מקומות כגון בפי' וישלח אלקי אבי אברהם
 ואלקי אבי יצחק וכו' קטנתי או בפי' ויחי אשר התהלכו אבותי לפניו אברהם ויצחק שהיה מתפלל על עמיד לא שייך בזה כבוד,
 אלא צירף כל זכותים שמלא וכולי האי ואולי, אבל כאן שלא היטה תפלה אלא הודאה ושבח על מה שעבר, זה ענין של כבוד
 שלא רצה לקחת ההתפארות על עצמו לומר בזכותי נענית ותלה דוקא באביו משום כבודו (ד"ד): ב) פי' הכפל מראה

וירא את העגלות אשר שלח יוסף, ולא נאמר אשר
 שלח פרעה (ב"ר - תנח"א) ונתחי רוח יעקב. שרחה
 עליו שכינה"ה) שפירשה ממנו (תנח"א וישב - אונק' - יוד"ש):
 (כח) רב. רב לי (עוד) שמחה"ה) וחדוה (אונק') הוואיל
 ועוד יוסף בני חי: (א) בארה שבע. כמו לבאר
 שבע, ה"א בסוף תיבה במקום למ"ד בתחילתה
 (יבמות י"ג): לאלהי אביו יצחק. חייב אדם בכבוד
 אביו יותר מנכבוד זקנו, לפיכך תלה ב"צחק"א ולא
 באברהם (ב"ר): (ב) יעקב יעקב. לשון חיבה"ה) (ה"כ
 פי' א'): (ג) אל תירא מרדה מצרימה. לפי שהיה

אור החיים

חו) ג. אל תירא וגו' כי לגוי וגו'. צריך לדעת ציריפת מלרים, ואם מורא הגלות אם כן מה
 מה הוא המורא שהיה ליעקב הוא כוונת ה' באומרו אל תירא צמה מסיר ממנו

את־הַדָּבָר: שני יב וַיִּלְכוּ אֶחָיו לְרַעוֹת
 אֶת־צֵאן אֲבֵיהֶם בְּשָׂכָם: יג וַיֹּאמֶר
 יִשְׂרָאֵל אֶל־יוֹסֵף הֲלוֹא אָחִיךָ רַעִים
 בְּשָׂכָם לָכֵה וְאַשְׁלַחְךָ אֵלֵיהֶם וַיֹּאמֶר
 לוֹ הַנְּנִי: יד וַיֹּאמֶר לוֹ לְדֹנָא רֵאֵה אֶת־
 שְׁלוֹם אָחִיךָ וְאֶת־שְׁלוֹם הַצֵּאן וְהַשְׁבֵּנִי

ית פתנמא: יב ואזלו אחוהי
 קמרעי ית ענא דאבוהון
 בשכם: יג ואמר ישראל יוסף
 הלא אחיך רען בשכם אתא
 ואשלחך קותהון ואמר לה הא
 אנא: יד ואמר לה איזל פען חזי
 ית שקמא דאחודך וית שקמא
 דענא ואחבני פתנמא ושקחה

לקט בהיר

רש"י

(יב) לרעות את צאן. נקוד על אחי' שלא הלכו
 חלה לרעות את עלמן (כ"ח): (יג) הנני. לשון ענוה
 ורחימות^ל, נזכרו למנות חזיו, ואע"פ שהיה יודע
 לא היה עלה על דעתיו לדרוש כלל אבל מאחר שנכתב
 ונקוד והנקודה עושה אותו כאלו אינו מראה הכתוב בזה
 כוונתו שרעה בהתקשרות וגם אינו רוה, שלגבי אביהם הוא נקשר שאמרו לו שילכו לרעות את צאן, אבל באמת לא הלכו אלא
 לרעות ולא את הצאן אלא לרעות ולהתעדן עמם באכילת צאן אביהם (רא"ם), והשמיענו הכתוב בזה שמחמת שירדו
 ממדרגת קדושתן לאכול ולשתות מלא הילך מקום לגרות בם, כי מלי כריסיה וני צישי (ג"א): (לא) פי' יעקב לא חפש
 את יוסף היכן הוא נמצא א"כ אין פי' הנני שכאן אני אלא ודאי פירושו מוכן אני, וגם זה לא די שהרי לא שאלו את מוכן
 הוא את לאו, לזה קרא רש"י דבר זה וריות שהיא יותר מהכנה, וכן הוא בכל מקום, שידע משה רע"ה בסנה שאין הקב"ה
 מבקשו ואמר הנני ודאי שפירושו מוכן אני, ובמכוון פירש רבינו דבר זה כאן, לפי שעניית יוסף היה אחר שידע ענין
 השליחות כי בנפשו הוא ואע"כ אמר הנני (מ"ל), וכן בעקידה כשאמר אע"ה הנני פירש"י כן, לפי שהיה הקב"ה רגיל

אור החיים

הודעת דבר מהשמים ולזה נכנסה בהם קנאה:
 יג. לכה ואשלחך וגו'. פי' פירוש לכה אל אחיך,
 ואם אתה חושש לשנאתם הינני מלווהך
 ושולחך בדבר מנוח שתלך בשליחותי ושלוחי מנוח
 אינם ניזוקים (פסחים ח').
 יד. לך נא ראה וגו'. עתה הוא מפרש שליחות
 המנוח שעושה, ואמר והשיבני דבר
 עשאו שליח להחזיר לו תשובה שצוה אפילו למאן
 דאמר (שם ח'): שלוחי מנוח אינם ניזוקים דוקא
 בהליכתן אבל לא בחזרתן, במליחות זה עשאו שליח
 גם בחזרתו^מ, ומעתה הרי הוא צעוה שישוב

בשלום אלל חזיו. והגם שהיו אחיו שונאים אותו
 ושכיה היזיקא^מ, סובר יעקב כדעת רצן שחולקים
 עם פלימו צפסחים דף ח' ח"ל תניא חור שבין
 ישראל לארמאי בודק עד מקום שידו מגעת פלימו
 אומר כל עלמו אינו בודק מפני הסכנה ופריך
 והאמר רבי אלעזר שלוחי מנוח אינם ניזוקין ומשני
 היכי דשכיה היזיקא שאני וכו' ע"כ, וחכמים
 שחולקים עם פלימו^מ סוברים שיש לחלק בין
 מליחות שלפנינו למליחות שמואל כי שם שכיה ודאי
 היזיקא כי ישמע שאלו שמושה את דוד למלך
 במקומו ואין לך שכיה היזיקא כזו מה שאין כן חש

אור בהיר

שחלומותיו אמת הם. (מד) מאומרו לכה, הרי כבר שלחו, ולמה כפל לומר ואשלחך, ובפסוק הסמוך אמר עוד הפעם לך נא
 וגו'. (מה) ואין כאן חזרה, שעד שיבא אל חזיו הוא בשליחות המנוח. (מו) ובאופן זה אין מנוח, שהרי סובר פלימו שפטור
 ממנו דייקת חמך. (מז) פי' הגם שהקושיא והחירון הנ"ל הוא לדעת פלימו, אבל מביא ראיה משמואל הנביא, ומה יענו חכמים

דָּבַר וַיִּשְׁלַחְהוּ מֵעֵמֶק חֲבֵרוֹן וַיָּבֵא
 שְׂכֵמָה: ^{טו} וַיִּמְצְאוּהוּ אִישׁ וְהָיָה תַּעֲהָ
 בַּשָּׂדֶה וַיִּשְׁאַלְהוּ הָאִישׁ לֵאמֹר מַה־
 תִּבְקֶשׁ: ^{טז} וַיֹּאמֶר אֶת־אֲחִי אֲנֹכִי

מִמִּישַׁר חֲבֵרוֹן וְאֵתָא קְשָׁבָם:
^{טו} וַאֲשַׁבְּחָה נִבְרָא וְהָא תַעֲי
 בְּחַקְקָא וּשְׁאַלְנָה נִבְרָא קְמִימָר
 מַה אַתָּ בְּעֵי: ^{טז} וַאֲמַר יַת אַחִי

אָנָּא בְּעֵי נ
 רְעִין: י' וְאָו
 אָרִי שְׁמַעִין
 וְאֵזֶר יוֹסֵף ו

לקט בהיר

רש"י

לדבר עמו ועכשיו אמר לו הצרחה הצרחה שפירושו שמע נא
 כי דבר גדול אני אומר לך והבין הצרחה ואמר הנני
 (אורה"ח): (לב) דייקן מתיבתא "עד" שלא אמר ויבא
 לחברון, משמע שעלייתו הייתה עד חברון כלומר בכל משך
 בואו היה עולה (ג"א): (לג) ונקרא הגלות עלת הצרחה,
 לפי שהוא ע"ה צמר הגלות לבניו (במ"ח). ועיקר ההכרח
 לדרוש שכלל מיותר הוא לומר וישלחהו מעמק חברון,
 ופשוט שאין זה פשוטו, אלא ליוהו עד העמק
 (ספורי): (לד) דיוקו מאות ה"א המיותר, והגם שבה
 תחת למ"ד שצראש התיבה, כאן מיותר גם הלמ"ד שהיה די
 לומר ויבא שכם, אלא ודאי שפירושו שכם הידועה לענייני
 כאלה (לברש), ודותן דכתיב צקרא היינו כפר הסמוך לשכם
 (לשון רש"י) פי' לפי המדרש אין כאן מקום ששמו דותן כן כתב רש"י בסוטה י"ג: עיי"ש ומה שאמר קלקלו השבטים זה
 מכירת יוסף, ונחלקה המלכות עיין צד"ה וצמ"א י"ב פסוק כ"ה ויבן: (לה) מתרץ בזה ד' דיוקים, א' אמר וימלאהו, ולא

באחיו ששונאין אותו (צ"ח): (יד) מעמק חברון.
 והלא חברון צהר שנאמר (צמ"ד י"ג כ"ג) ויעלו בנגב
 ויבא עד חברון^(ט), אלא מעלה עמוקה של אותו
 לדיק^(ט) הקצור בחברון, לקיים מה שנאמר לאצרהם
 בין הצתרים (ע"ו י"ג) כי גר יהיה זרעך (צ"ד - סוטה
 י"א): **ויבא שכמה**. מקום מוכן לפורענות^(ט), שם
 קלקלו השבטים, שם ענו את דינה, שם נחלקה
 מלכות בית דוד, שנאמר (ד"ב י"א) וילך רחבעם
 שכמה (תנ"ח - סנה"ד ק"ג): (טו) **וימצאוהו איש**. זה
 גבריאל^(ט), שנאמר (דניאל ט"ב) והאיש גבריאל (תנ"ח):

(יז) נסעו ו
 נלכה דתינו
 (סס), ולפי כ

אם הלך ביושן
 איש (רא"ם):
 נסעו מזה, וא
 בפשטו, למה
 נסעו מפה או
 לזה בהכרח לו
 אלא י"א (או
 ובאזיה אופן
 הלך אלס, וז
 המלאך שיוסן

מז. הגרין

אליו בפשי
 השואל באו
 מיותרת, ני
 אליו מצוק
 נכרי אשר
 מצקש, אלל
 נעלם ממנו
 דברך
יז. נסעו

הספיק או
 דרשו (זוכו)
 וכלכו לב

שכם. נג
 יוסף לא הבין

אור החיים

שמה הגוי יעליל עליו אינו קרוי שכיח החיקא.
 וממנה נשמע למה שלפנינו שאחים לא היה ודאי
 שכיח החיקא כי לא יעלה על דעת יעקב שכל כך
 ישנאוהו בגדר שלא יגיל מידם שליחות מנוה. וגם
 ההיא דסולם רעוע שאמרו צקדושין (ל"ע). שכיח
 החיקא הוא יותר מצדקות חור שבין יהודי לגוי
 וממליאות האחים שאינם חשודים כל כך להרע
 לאחיהם. ואולי גם לסברת פלימו יש לומר שאינו
 חשוב שכיח החיקא צמליאות זה של בני יעקב^(ט)
 ושליחות מנוה מללה מן המק. ואם תאמר אם כן
 למה היה מה שהיה לעצד נמכר יוסף. יש לומר
 שמק שתכליתו העצה ומעלה גדולה^(ט) אינו חשוב
 חזק. ועוד טעם יש בצד, והוא כי יעקב ע"ה דקדק
 בצדויו בשליחות הלא אחיך רועים בשכם לכה

ואשלחך אליהם. הרי גילה דעתו צפירוש כי
 שליחותו הוא לשכם וכשהלך יוסף ולא מלאם בשכם
 והלך לחזר אחריהם צמקום אחר הרי הוא שליח
 עלמו כי אציו לא שלחו ללכת למקום אחר ואין כאן
 שליחות מנוה אשר על כן היה מה שהיה, ויעקב
 נחכוון צמה שיחד לו המקום שלפה צרוח הקודש כי
 למקום אחר יקראנו אסון כאשר קרהו וצדריך שכם
 לא תמלאהו רעה, ויוסף ע"ה חשש כי מה שאמר לו
 אציו שכם היה מורה מקום לו ואין הדברים צדיוק,
 וה' גלגל גלגולים לעשות אשר זמם לעשות:
ויבא שכמה. מקום אשר שלחו אציו שמה ולא
 מלאם והיה מחזר אחריהם ולא הולך
 לומר הדברים^(ט) כי הדבר מוכן מאומרו וימלאהו איש
 והנה תועה אחר שצא שכמה^(ט):

אור בהיר

על זה. (מח) שזה אינו שכיח כמו חור שבין העכו"ם. (מט) שהרי יעשה מלך שמונים שנה על ידי זה. (נ) המחזר ז"ל מביא
 ראיה לשיטתו בזה, שלכאורה למה לומר ויבא שכמה, אלא ודאי לומר שלמקום ששלחו אציו על כל פנים בא, בלי שום פגע, וכל המאורע
 היה רק אחר שהלך משם על דעת עלמו. (נא) שהיה מחזר אחריהם. (נב) ואם כן אין לומר שהיה תועה בצקשת עיר

שם את־העגלה בנחל: ה ונגשו
הכהנים בני לוי כי כם בחר יהוה
אלהיך לשרתו ולברך בשם יהוה
ועל־פיהם יהיה פל־ריב וכל־נגע: ו וכל
זקני העיר ההוא הקרבים אל־החלל
ירחצו את־ידיהם על־העגלה הערופה
בנחל: מפטיר: ז וענו ואמרו ידינו לא כתוב
שפכה קרי שפכו את־הדם הזה ועינינו
לא ראו: ח כפר לעמך ישראל אשר
פלית יהוה ואל־תתן דם נקי בקרב
עמך ישראל ונכפר להם הדם: ט ואתה
תבער הדם הנקי מקרבך כִּי־תעשה
הישר בעיני יהוה: ססס

תמן ית ענקתא בנחלא:
ה ויתקרבון כהנאי בני לוי ארי
כהון יתרעי יי אלקהיך קשמשותה
ולברכא בשמא דיי ועל מימרהון
יהי כל דין וכל מכתש סגורו:
ו וכל סבי קרתא ההיא דקריבין
לקמילא יסחון ית ודיהון על
ענקתא דנקפתא בנחלא:
ז ויתיבון וימרון ידנא לא אשדו
ית דמא הרין ועיננא לא חוואה:
ח כהנאי ימרון כפר לעמך
ישראל די פרקתא יי ולא תתן
חובת דם זפי כגו עמך ישראל
ויתכפר להון על דמא: ט ואת
תפלי אשדי דם זפי מבינה ארי
תעבר דכשר קדם יי: ססס

י אנכי א
ינתן: י ו
מפני חמר
להפתח ו
ויהמו גליו
שמים ולי
ירושלם א
שתיית מצ
גדלה: י
אנחמד: כ
יהוה גערו
אמר אדני
את־קבעת
אשר אמו
עורי עון
לא יוסף
התפתחו
נמברתם ו
בראשנה
לקח עמי
ידע עמי
הקרים רני
מלך אלהי
יהוה ציון:
חשף יהו
אלהינו: י
יהוה: יב כ

רשי

לקט בהיר

פירות¹ ותכרף במקום שאינו עושה פירות לכפר על
הריגתו של זה שלא הניחוהו לעשות פירות (סוטה סז):
(ז) ידינו לא שפכה. וכי עלתה על לב שזקני בית
דין שופכי דמים הם, אלא לא ראינוהו² ופטרנוהו
בלא מזונות ובלא לוי (ספרי - סוטה מ"ה): (כפר.)
הכהנים אומרים³ כפר לעמך ישראל וגו' (סז - סט):
(ח) ונכפר להם הדם. הכתוב מצטרף⁴ שמשעשו
כן יכופר להם העון (סז - סט): (ט) ואתה תבער.
מגיד שאם נמלח ההורג אחר שנתערפה העגלה הרי
זה יכרג (ספרי במד' ל"ב ל"ג - סוטה מ"ז). והוא הישר
(והטוב) צעינו כ"י:

חסלת פרשת שופטים

(ט) לשון רש"י: כלומר ונכפר דכתיב בקרא לאו אוענו ואמרו
קאי שיהא חף זה בכלל אמירה, אלא מילתא באנפי נפשה היא, שרות הקודש בישר את ישראל על ידי משה רבינו לכשיעשו כן
ונכפר להם הדם עכ"ל, ומה דלריך כפרה הלא הצ"ד כבר ניקו את עצמן והרווח דואי שלא נכפר לו כדלקמן, הכפרה היא
לכלל ישראל שראו אותו ולא נתנו לו נדה לדרך ולא ליווהו, או משום ערבות (רא"ם), או אפשר משום שלא התפללו ולא הגן
זכותם שלא יארע כזאת סמוך לעירם שיהרג איש ישראל בלי ידיעה מי הרוצח (נח"י): (י) ופי' הדם הנקי אינו מן הנרצח
הזה המדובר כאן, אלא על עמיד, שנער שלא יהיה עוד ולא ישפך עוד דם נקי בזכות שמעשה הישר צעינו ה':
כמו שעזרתנו לסיים פ' שופטים - כן השב שופטינו כראשונים

הזמורה, כמו כן מן עורף נעשה וערפו, ור"ל שאינו שוחטו
מן הזאח אלא מלמעלה מזד אחוריים שנקרא עורף, וקופין
פירש"י כמין סכין גדול, ובגמ' למדו בג"ש עריפה עריפה
מחטאת העוף דכתיב בה (ויק' ה' ח') ממול ערפו: (ו)
עגלה בת שנה לא ילדה (רש"י), ובגמ' מאי פירות חילימא
פרי' ורבי' (שההרוג לא ילד עוד בנים) אלא מעתה אוקון
ואסריס (שגם אם חיים אינם יולדים) הכי נמי דלא ערפינן,
אלא מצות (פי' לא יעשה עוד מצות) עכ"ל הגמ', והש"ס
שכה לניין על זה גמרא: (ז) ופירש"י במשנה לא בא לידינו
ופטרנוהו בלא מזונות והיינו ידינו לא שפכו לא נהרג על
ידינו שפטרנוהו בלא מזונות והורכך ללסטם את הצריות ועל
ידי כך נהרג, לא ראינוהו והנחנוהו יחידי בלא חבורה
(חברותא) והיינו ועינינו לא ראו עכ"ל: (ח) כדכתיב לעיל
ונגשו הכהנים בני לוי ולא פירש על מה הם נגשים (רש"י):
קאי שיהא חף זה בכלל אמירה, אלא מילתא באנפי נפשה היא, שרות הקודש בישר את ישראל על ידי משה רבינו לכשיעשו כן
ונכפר להם הדם עכ"ל, ומה דלריך כפרה הלא הצ"ד כבר ניקו את עצמן והרווח דואי שלא נכפר לו כדלקמן, הכפרה היא
לכלל ישראל שראו אותו ולא נתנו לו נדה לדרך ולא ליווהו, או משום ערבות (רא"ם), או אפשר משום שלא התפללו ולא הגן
זכותם שלא יארע כזאת סמוך לעירם שיהרג איש ישראל בלי ידיעה מי הרוצח (נח"י): (י) ופי' הדם הנקי אינו מן הנרצח
הזה המדובר כאן, אלא על עמיד, שנער שלא יהיה עוד ולא ישפך עוד דם נקי בזכות שמעשה הישר צעינו ה':
כמו שעזרתנו לסיים פ' שופטים - כן השב שופטינו כראשונים

יד ויאמר לו לך נא ראה את שלום אחיך ואת שלום הצאן והשבני דבר וישלחם מעמק חברון ויבא שקמה:

לך נא ראה. לומר שלא יצא אלא בכי טוב בשעה שיוכל לראות (מולן נא):²⁸ והשבני דבר. נצנצה בו רוח הקודש שסופו לחזור אליו (עיין מדנש הגדול)²⁹ מעמק. עמק בגימטריא רד"ו שעל ידי זה נשתעבדו רד"ו שנים³⁰. ל ליהוה עד חברון. אמר לו אבא חזור בך. אמר ליה כתיב (דנריס כל ז) ידינו לא שפכה את הדם הזה, שלא פטרנוהו בלא לוייה, ובזה נפטר ממנו (נ"ר לז ג) ומתוך כך זוכרו. והיינו דכתיב (להלן מה כז) וירא את העגלות אשר שלח יוסף. וזהו שאמרו (נרכום לז) אל יפטר אדם מחברו אלא מתוך דבר הלכה³¹ שמתוך כך זוכרו³²

טו וימצאהו איש והנה תעה בשדה וישאלהו האיש לאמר מה תבקש:

תועה. ג' במסורת. והנה תועה. ואידך חמורו תועה (שמות כג ז). ואידך אדם תועה מדרך השכל (משלי כא טו). לומר לך שתעה ויצא מאם הדרך ונכנס בשדות לבקשם³³. או חמורו

הכנת. 28. ויליף לה מהכא (ויל"ע דהא יוסף שהלך בצווי אביו היה שליח מצוה שאינו ניווק כמש"כ בתוס' שם לפי ר"י וי"ל דבקביע היוקא שאני כמבואר בקידושין לט, ב). בעטרות אד"ר דייק מלשון רבינו דבעלות השחר הוא כבר בכי טוב וכ"ה שיטת ר"ח (כ"מ פג, ב תורה פועל ועיי"ש במהרש"א). אך רבינו נקט כשיטת רש"י ותוס' שם, עיין מש"כ בפ' משפטים (כא, ז) ד"ה כצאת ובעטרות אד"ר שם. והנה רש"י (פסחים ב, א ד"ה בכי טוב) כתב: ולמחר ימתין עד הנץ החמה ויצא ואז טוב לו שהאור טוב לו, שנאמר באור כי טוב ומה היא טובתו מפני החיות ומפני הלסטים עכ"ל. ואפ"ל דזה הנפק"מ בין הדרשות שבגמ' חולין צא, א — ב ויאבק איש עמו עד עלות השחר (בראשית לב, כה). אמר ר' יצחק מכאן לת"ח שלא יצא יחידי כלילה. ופירש"י: מדקאמר עד עלות השחר ש"מ לא ניתנה רשות למזיק להזיק ביום, לפיכך לא הוצרך שמירה עכ"ל. ולהלן אמר רב מהכא ויורח לו השמש (שם שם, לב) והיינו הנץ החמה, ואפשר דבשאר אדם שהטעם שאל יצא אלא בכי טוב הוא מפני המכשולות והלסטים (עיין חולין שם תורה"ה מכאן) לכו"ע מהנץ החמה, ודלא כר"ח שהבאנו. ויש להוסיף ממדרשת המסורה של רבינו להלן מב, לג ד"ה ולכו שהסמך הכתוב ואור לכו ולכו (ש"א כט, י) שלא יצאו אלא בכי טוב, ושם פירש הרלב"ג: ואור לכו ולכו. ר"ל תכף שיהיה האור לכו ואמר לו זה שלא יסתכנו על יד אנשי המלחמה עכ"ל. ואולי גם לגבי אחי יוסף שלח אותם מיד בהאיר השחר. אבל בגמ' תענית י, ב דרשו ממד"כ הבקר אור והאנשים שולחו שלעולם יצא אדם בכי טוב ויכנס בכי טוב. ועיין בס' אמת ליעקב לגר"י קמנצקי זצ"ל זרעים ח"ג עמ' יט שהוכיח דיצא בכי טוב היינו עלות השמש עיי"ש. ועיין להלן מב, לג. במדבר יג, ג ד"ה וישלח. 29. יצא מפיו דבר של נבואה ולא ידע מהוא, כלומר לא ישוב אליו אלא דבר ע"כ. ר"ל

30. וכוונת רבינו נראה עפ"י מ"ש בסוטה יא, א וישלחו מעמק חברון א"ר חנינא בר פפא בעצה עמוקה של אותו צדיק שקבור בחברון דכתיב (בראשית טו, יג) ידוע תדע כי גר יהיה זרעך. ובפשוטו י"ל שעיי"ז נתגלגל השעבוד כמש"כ רבינו לעיל בפסוק ג'. "לך נא ראה" ס"ת בגי' שם הוי"ה שהכל היה בגזרת המקום לקיים מה שנאמר בכרית בין הבתרים "כי גר יהיה זרעך" ולכך רמזו בס"ת שכך יהא סופה של שליחת יוסף. 31. כ"ה הל' בגמ'. וכ"ה בכתי"מ. ובדפו"י: מתוך דבר תורה. 32. ביאורו עפ"י מ"ש במבוא לתנ"י טו וירא את העגלות אשר שלח יוסף. מהו "וירא" הכי קטנות היו שאינן נראות והלא גדולות היו. אלא כל אותן הימים שנפרד יוסף מאביו היה יעקב מצטער ואמר מה הגיע אלי הלא אין בתורה פלסתר כי היא כולה אמת וגמירי אחד המלוה ואחד המתלוה אינן ניווקין כל היום וכו' ואף המתלוה אינו ניווק לפי שאין אדם נפטר מחבירו אלא מתוך דברי הלכה, כשנפטר ממנו היו עסוקים בעגלה ערופה שנאמר וישלחו מעמק חברון, והלא חברון בהר היא שני ויעלו בנגב ויבא עד חברון (במדבר יג, כב) ש"מ שבהר היה. אלא י"ל שעשה יעקב לו לוייה מההר עד העמק, וז"ש וישלחו לשון לוייה, ושאל לו יוסף מצות לוייה, אז הגיד לו ענין עגלה ערופה, שיאמרו אל החלל שלא פטרנוהו בלא לוייה. שלח לו יוסף והוריעו הרי לא נעשיתי כי למחיה שלחני ה'. וזהו וירא את העגלות, נתיישבה דעתו בדבר הלכה, וזהו ותחי רוח יעקב עכ"ל. ועיין להלן מה, כז ובהערות שם. 33. אין תועה בכל מקום אלא חוץ לתחום. אע"פ שאין ראייה לדבר זכר לדבר, וימצאהו איש והנה תועה בשדה (מכילתא שמות כג, ד). והרמב"ן כתב: ונכנס בשדה כי במקום המרעה היה מבקש אותם. ועיין להלן שמות כג, ד שם ביאר רבינו מסורה זו באופן אחר.

הוצא ססויה סלוגיה

11

ספר

קדושת יום טוב

על התורה

הכינו גם חקרו, האדם הגדול בענקים, אור בהיר בשחקים,
איש ח"י רב פעלים מקבציאל, ראש גולת אריאל, עמרת תפארת ישראל,
ה"ה כ"ק אדמו"ר הרב הגאון הגדול והקדוש, רבן של ישראל
מורן חנני' יום טוב ליפא מייטלבוים זצלה"ה
האב"ד ור"מ דק"ק סיגוט יע"א

יצא לאור במהדורה חדשה ומתוקנת, עם הגדה"ה מודיוקת,
בהוספת מראי מקומות ומפתחות

על ידי

קרית יואל יצ"ו

אלול תשע"א לפ"ק

ילדותו יתחיל לעסוק בהדברים החינוכיים ויקלקל פיו ומחשבותיו בהצלים, אם כן אף שלפעמים יחזור מזה לעת יעמוד על דעתו ויעשה הטוב, אכן זאת לא צאה לו מעולם ידו וכחו אשר בו מיום אשר בראו הבורא ית"ש, כי הוא לא הסכין מאז לעשות כה, ואז מה שמקיים המצוות המה מהשתנות הכח אשר בו, ולא נתעלם בהכח הזה.

כתיב קחו לכם עגלות לטפכם ולנשיכם ונשאתם את אביכם וצאתם, פירשו מפורשי התורה (דעה זקנים לצעלי החוסים) דרנונו לומר שיקחו עגלות לטף ונשים, ואת אביהם ישאו על כתפיהם ויצאו, ואם כן למה אמר כאן וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אותו, הלא אותן העגלות לא היו לשאת אותו רק להנשים והטף.

ב) ובמדורש וז"ל, כשראה יעקב את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אותו, אמר הוא, ודאי אני יודע שיוסף לא חטא באשת פוטיפר, עכ"ל והיא פלאי.

ואפשר לפרש בהקדם מה שכתיב אה"ו זולקלה"ה בספרו ישמה משה (פרשה זו עה"פ וירא את העגלות) על הפסוק (פסוק כו) עוד יוסף חי וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים, שהיה יעקב דואג וזוכה ממה נפשך, אם מת זוכה על מיתתו, ואם הוא חי זו קשה יותר מן הראשונה, כי בודאי נטמע בין האומות עובדי עבודת אלילים, לאשר שידע שאין בעולם עבדי השי"ת כי אם הוא ובני ביתו, ודבר רחוק הוא להיות נער אחד עומד בצדקו בין הרבה רשעים, וח"ו נעשה רשע ובחיי קרוי מת, כאמרם (ברכות יח:) רשעים בחייהם קרויים מתים. וזה שאמר שאמרו לו עוד יוסף חי, דהיינו שהוא צדיק שקרוי חי שהוא העיקר, ואחר כך הטפל וכי הוא מושל, ועל זה שאמרו כי הוא חי ויפג לבו כי לא האמין להם, כי חשב שהם אינם מצינים הדבר הזה, ואולי רימה אותם בחכמתו ואין תוכו כצרו, וכיון דלא האמין זה לא היה צעינו הצשורה של חיות הגשמיות לכלום, ויוסף הבין זה פן ידאג עליו אציו כן, על כן שלח לו לסימן פרשת עגלה ערופה (ב"ר סט), ועיי"ש מה שפירש צוה האריך הראה לו שהוא עומד בצדקתו על ידי פרשת עגלה ערופה, עיי"ש בדבריו כי נעמו.

זדה היה כוונת יוסף הצדיק להוציא מפייהו ומלבנו של אחיו שבטי י"ה, שאל יחשבו עליו שאולי בקטנותו נתקלקל ועשה כמעשה מצרים, ועתה הנהו כאחד מהם מדבר בלשון הקודש, ולא כן היה מקודם צעת שהיה פה זה זמן רב, ורק הוא מדבר כלשונם עתה מפני כבודם, ופיו ולבו הרגלו לדבר אחר, והיה רוצה להוציא הספק הזה מלבם ולהציגם שגם באורך הזמן שהיה עד עתה פה לא נתקלקל ממעשה מצרים, והיה מתנהג בחסידות כאחד מהם.

זדה שאמר להם והנה עיניכם רואות, רואות דייקא הצלם אלהים אשר על פני, הוא מעיד עלי שאני בחומי הלכתי עד כה, וגם כי "פיו" המדבר אליכם, היינו מה שאני מדבר אליכם כעת בלשון הקודש זה הוא פי ולשוני אשר הרגלתי בו מאז ירגיל על לשוני, לא כמו דרכי בני הקדמא ואלא בלשון יהודית לא מפיהם הוא יוצאת, כי אינם רגילים לדבר בלשון הזה, ומה שמדברים אין צמו פיהם. וזהו אומרו והנה עיניכם רואות וגו' כי פי המדבר, שאני מדבר צפה שלי, ונכון לדעת.

*

74 וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אותו וגו'. והקשה הגאון בעל החתם סופר זלה"ה (במדרש משה) הלא לעיל (פסוק יט)

← וגם אני אענה חלקי לפרש מה ענין הרמו של פרשת עגלה ערופה לכאן, כי הנה יוסף חשב עוד יותר שמה ידאג אציו על זה שיספרו לו אחיו שהוא מלך, כי על פי דרך הטבע מי שנעשה מלך על מדינת מצרים צודאי אי אפשר שימנהג כל כך בדרכו דרך התורה והמנהג, וגם מוכרח הוא ללמוד קצת חכמות חלוניות, וכמו שבאמת היה צריך לידע בע' לשון, רק דמתרחיש ליה ניסא דהמלאך גבריאל למדו (סוטה לו:), אבל לפי הצנת האנושי וראות העין אי אפשר להצין שיהיה מלך ויהיה עומד בצדקו כמאז ומקדם, ובפרט על מדינת מצרים.

← וגדולה מזו פירש רש"י ז"ל במגלת אסתר (י א) על ורצוי לרוב אחיו, ולא לכל אחיו, כיון שנעשה קרוב למלכות היה בטל מלימודו פשוט ממנו מקצת סנהדרין. הרי דאף גבי מרדכי שראו צדקו, אף על פי כן פירשו ממנו קצת כשנעשה קרוב למלכות. מכל שכן כאן שלא ראה את יוסף כלל, על אחת כמה וכמה שהיה לו לחשוב צעת שאמרו לו שנעשה מלך שנטה קצת מדרך אבותיו דרכי התורה והיראה, ואם כן מה הנאה יש לו בזה שהוא חי והוא מושל אם אינו מתנהג כל כך בדרכי הטובה, וכל זה הצין יוסף בחכמתו, ורצה להפיג את הצער הזה מלצו להראות לו שהוא עדיין עומד בצדקתו, ומה שנעשה מלך לא היה ח"ו בכח שנטה קצת מדרך הטובה, ואף על ידי דנטר צרית, כמו שכתב בזה הקדוש כמה פעמים (מקץ דף קנ"ג). מאן דנטר צרית זוכה למלכות, ועל ידי זה זכה למלוכה גם הוא, וכל זה רמו לו בפרשת העגלה ערופה.

והיבא רמיזא, נקדים מה שכתב בצעל הטורים שם צעת פרידתו של יוסף מיעקב אציו, דכתיב (בראשית לו יד) וישלחו מעמק חברון, דר"ל שליווהו עד חברון, אמר לו אבא

חזור כך, אמר לו כתיב (דברים כא ז) ידינו לא שפכו את הדם הזה, שלא פטרנוהו בלא לוייה (סוטה לה:), ובה נפטר ממנו, ומתוך כך זכרו, והיינו דכתיב וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אותו, עכ"ל. והנה לפי פשוטו נראה דמאי דאמר שלא פטרנוהו בלא לוייה, ר"ל שהיו מלווין אותו, אבל עוד דברים בגו ודברי תורה כפטיש יפוצץ סלע, והוא כי רש"י ז"ל פירש בכמה מקומות דכל תיבה שצריך לכתוב למ"ד במחלטה הטיל לה הכתוב ה"א בסופה, עיין בפרשת וישלח בפסוק ארצה שעיר (בראשית לב ד), ובפרשה זו בפסוק ויסע ישראל וגו' בארצה שבע וגו' (מו א), ואם כן לפי זה גם לנו נאמר דכיון שתיבת ה"א עושה פעולת הלמ"ד, ומד איתא במקום חצריה, אם כן זיל גם לאידך גיסא דתיבת הלמ"ד תבא לפעמים במקום שימוש ה"א כיון דמתחלפות בפעולת חצריה. ולפי זה יש רמו בתיבת "לוייה" אותיות הוי"ה צ"ה, כאשר תחליף הלמ"ד של תחלת התיבה לוי"ה ותתן ה"א במקומה יהיה אותיות הוי"ה צ"ה.

→ וזה שאמר שלא פטרנוהו בלא לוייה, ש"ס אחד יוצא ללות חצירו בדרכ צריך ליתן על פניו אותיות הוי"ה צ"ה, ועל ידי זה נתקיים ציה (דברים כא ז) וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, ואין שטן ואין פגע רע, וזה היה ענין לוייה יעקב אציו ע"ה ליוסף בנו שלמד עמו פרשת עגלה ערופה במה שאמר לו כתיב ידינו לא שפכה את הדם הזה, שלא פטרנוהו בלא לוייה כדאיתא בצעל הטורים, ועל ידי זה נתן על פניו שם הוי"ה צ"ה המרמו ונעלם באותיות כנ"ל (עיין בלקוטי תורה פ' שופטים).

וזהו ששלח יוסף ליעקב אציו את העגלות, דהיינו ששלח לו סימן עגלה ערופה

שלמד עמו, ו על פניו, ועל הוא ששם הוי ליכא למיחוש; היה עומד בצ מאיר על פני ומה שנעשה ו י

והנה ידוע מ ידי שו מלצר, ובאם הראה לו צו הקדושים מאיר

וזה שאמר ו יוסף, ה י שעדיין עומד

שלמד עמו, ונתן עליו בזה שם הוי"ה ב"ה על פניו, ועל ידי זה הראה לו שגם עתה כן הוא ששם הוי"ה ב"ה מאיר על פניו, ומעתה ליכא למיחוש שמא לא עמד בצדקו, כי אם לא היה עומד בצדקתו ולא היה שם הוי"ה ב"ה מאיר על פניו, וזודאי הוא עומד בצדקתו, ומה שנעשה מלך הוא עבור דנטר ברית על ידי זה זכה למלכות.

למלוכה, דהיינו שנחנשא להיות לראש לכל, היא מחמת "אותו", כידוע מספיה"ק שאותו מורה על האות ברית קודש (וזהו לך זכר), וצביל דנטר ברית זכה להתנשא למלכות, ואז ותמי רוח יעקב אציהם כשראה כל אלה שהוא צדיק ומושל.

והנה ידוע מתיקוני זוה"ק (תיקון כג סו.) דעל ידי שמירת הצרית שורה שם שדי"י מלצר, ובאם לאו ח"ו ס"מ מלצר. וכל זה הראה לו צסימן עגלה ערופה שהשמות הקדושים מאירים על פניו והוא עומד בצדקתו ושומר הצרית.

ומעתה יוצנו שפיר דצרי המדרש כשראה יעקב את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אותו, דהיינו שראה שעדיין הוא עומד בצדקו, ואך השאת והמלוכה שהגיע לו היא מחמת "אותו", דהיינו על ידי ששמר האות ברית קודש, אז אמר הוא ודאי אני יודע שיוסף לא חטא באשת פוטיפר, כי אם היה חוטא ח"ו לא היה נטר ברית ולא היה יכול לזכות למלוכה, ושפיר ראה וידע צדקתו של יוסף מדת צדיק יקוד עולם (וזהו פנחס רלו.), והבין כי נכון היא צס"ד.

וזה שאמר וירא את "העגלות" אשר שלח יוסף, היינו שראה סימן עגלה ערופה שעדיין עומד בצדקתו, "לשאת" היא כינוי

15

הוא יקום ממצרים ואתו יארגעו דב' ע' ויגדו לו. מסר יו"ד
הוא היה שליט בקר ארעא ומצרים ופליג לביה ארון לא הימין להום :
בו ואפלג לביה :
הוא יקום עמיה ית בל פהמי יוסף דמלי עמיהו וחקא ית סדניא דשרר יוסף למימל יתיה ושרת רוח

בעל המורים

וכן ונתן ה' לך לב רגו. דחיל בחיננו. וכן ריגון יריעות. לשון בענע
סארס המיירא. וכן רגוה בומחון. הרגוה ארין ססקוסה. אבל רגוה [רגוה]
של חרנום של דניאל ושל עורא לישן בעס. פריביל לעיל של רגוה של ב"ר
ספרים : (כז) וכן הוא מוסל. ואל תירא שלבוא אליו : וישג לבו. החליף
לבו לומר און או אמת כי לא דמתי להם. כמו אל חתני פוגת לך. וריגו
לא נמר פתורגם וריגו לא פנ : (כז) אמת כל דברי יוסף. שאר דברים שדיבר
אם הבחינים למעלה שבכה על צואריהם והיירו בודאן שהוא אחיהם. וגם ראה את העגלות אשר שלח יוסף עם פרעה. ותהי רוח יעקב כי שמר
את הדבר שסוף יוסף להיות מוסל כי אינו יוצאת מצרים כי אם עם שושל בכח שפישה למעלה :

דעה זקנים מבעלי התוספות

ולו וירגילו אותו בשמחה היא עד שתקבע בו בנחת רוח חיה
שעם וירדברו אליו את כל דברי יוסף אשר דבר אליהם וירא את
העגלות כי היו צועקים באוניו דברי יוסף ומביאים לפניו העגלות
ואז שבת רוחו אליו וחזרה נשימתו והיה חתו ותהי רוח יעקב
אביהם ואונקלוס תרגם ושרת רוח נבואה בעבור שהדבר אמת
הוסיף זה ודרש בן במלת רוח שלא אמר ויחי יעקב אביהם ועשאו
מענין רוח ה' אלהים עלי ועתה ה' אלהים שלחני ורוחו. איש
אשר רוח בו. וכן מפיגין שפנס שמפורין אותו ומתבטל :
(כז) וירדברו אליו את כל דברי יוסף. נראה לי על דרך המשמש
שלא הוגד ליעקב כל יסו כי אחיו מברו את יוסף אבל חשב כי
היה תועה בשרה והמוצא' אותו לקהוהו ומכרו אותו אל מצרים

רמב"ן

הוא יקום ממצרים ואתו יארגעו דב' ע' ויגדו לו. מסר יו"ד
הוא היה שליט בקר ארעא ומצרים ופליג לביה ארון לא הימין להום :
בו ואפלג לביה :
הוא יקום עמיה ית בל פהמי יוסף דמלי עמיהו וחקא ית סדניא דשרר יוסף למימל יתיה ושרת רוח

אור החיים

ועסקין בה בדרך תמחה אל ממוח חסנו לשלום שמו שגל' בחסהלך
תלמה חוקך וגו' ויזלכו הכתוב אל חרנום אל חסדו מלשון שמו
עמיס ירגונו ועמיסו חסדו ורוח' לומר חס העסקי בחורה אז לא
תלכרו לפחד אל מן הלכטיס ולא מן הטעות בדרך כי החורה תמח'
לחכס ותליל לחכס מכל פחד וטעות כלילו אמר נכס הכסוד בדבר
המליל לחכס מן רוגו ופחד המליל בדרך והיינו החורה שבעיניה
דמסקי בה מניג' ומללא. דבר אחר שדעת הכה'אשית רבה הוא
לכרס אל חרנום לשון רוגו וכעס ממש אך שקט' לו וכן בדרך אל
ירגו וביפיס ירגו חלא ודחי שכונותו שדכרך חס לריכין לכוונ
טוכר ביותר בחמליד חורה שלא חמעיוד עלמכס מדכרי חורה אפי'
שעה אחת כדי להליל לחכס מכל סוכטיות המתרגשות וכלום בדרך
והרוגז מספיק הלימוד כי כל כעס מביא לדי טעות ולס חרנום אז
בהכרת חמכרנו להפסיק מדכרי חור' מן מבווא לדי טעות ע"י
הרוגז לסיק אל חרנום בדרך כדי שלא תלכרו להעמיד לחכס מדכרי
חורה ולהפסיק בשעת הכעס ולפי שבמקום הסכני ביותר האדם לריך
זכרו על כן נקט בדרך חלל בבית אין כל כך קפידא חף ע"מ שכלמח
הרוגז מתיק בכל מקום. ויש מפרשים חל חמסקו בדכר הלכ' מלשון
כרוחיו זכרונו לכרס מחמסק בקדשי' פסול והוא מדכר דמי שאיט
לומר דעיון חלא כמחמסק בעלמח כלל כיונה חילי כוונתם לומר
שהרוגז יביאס לדי זה ויהיו קרובים אל הטעות אמכס במחמחא
חלא חל חמפיקו ספיסה נכס והכניסו חמה לעיר דעתם לס' הרוגז
לפי שיוסף אמר להם מהרו ועלו אל חכי רולה לומר תמחרי לילך
מכאן וחל חממדו סה וחמס חילי יעינו מלשון מהרו שנס בדרך לא ילכו
במתין כ"א בחפז' כדי למהר הכשורה חל לחיכס וע"י זה יפסיעו
ספיקות גמות יוחר מן הכווא וילכו עד הערב ממש אחר שקיעת
החמה ע"כ אמר להם אל חרנום בדרך דוקא מכאן מהירו ועלו חל
בדרך עלמו חל חרנום חלא חלכו במחון בפסיעות דיוגיות והכנסו
לעיר בצוד החמה זוכחת כי לשולם יכנס כפי טוב. וי"א לפי שחמכר
חף חממחי עמדה לי מה שלמדתי בחף וכעס ועל זה אמר חל חרנום
בדרך ללמוד החכמה בחף ואולי כוונו לדכר הליך עיון רב כאמור
ואפי מוסף לקח טוב טעם ודעת לפי שכל כעס מביא לדי טעות
ואמרו כרוחיו זכרונוס לכרסה אין חלס עומד על דכר הלכה חלא
ח"כ נכשל בה חמילה ע"כ אמרו שהחכמ' שלמדתי בחף וכעס אשר
הביאי לדי טעות הוא שטעמה לי כי הטעות בדכר פטס אחד אז
ביותר הוא נשמר ממנו להכא :

כלי יקר

ועסקין בה בדרך תמחה אל ממוח חסנו לשלום שמו שגל' בחסהלך
תלמה חוקך וגו' ויזלכו הכתוב אל חרנום אל חסדו מלשון שמו
עמיס ירגונו ועמיסו חסדו ורוח' לומר חס העסקי בחורה אז לא
תלכרו לפחד אל מן הלכטיס ולא מן הטעות בדרך כי החורה תמח'
לחכס ותליל לחכס מכל פחד וטעות כלילו אמר נכס הכסוד בדבר
המליל לחכס מן רוגו ופחד המליל בדרך והיינו החורה שבעיניה
דמסקי בה מניג' ומללא. דבר אחר שדעת הכה'אשית רבה הוא
לכרס אל חרנום לשון רוגו וכעס ממש אך שקט' לו וכן בדרך אל
ירגו וביפיס ירגו חלא ודחי שכונותו שדכרך חס לריכין לכוונ
טוכר ביותר בחמליד חורה שלא חמעיוד עלמכס מדכרי חורה אפי'
שעה אחת כדי להליל לחכס מכל סוכטיות המתרגשות וכלום בדרך
והרוגז מספיק הלימוד כי כל כעס מביא לדי טעות ולס חרנום אז
בהכרת חמכרנו להפסיק מדכרי חור' מן מבווא לדי טעות ע"י
הרוגז לסיק אל חרנום בדרך כדי שלא תלכרו להעמיד לחכס מדכרי
חורה ולהפסיק בשעת הכעס ולפי שבמקום הסכני ביותר האדם לריך
זכרו על כן נקט בדרך חלל בבית אין כל כך קפידא חף ע"מ שכלמח
הרוגז מתיק בכל מקום. ויש מפרשים חל חמסקו בדכר הלכ' מלשון
כרוחיו זכרונו לכרס מחמסק בקדשי' פסול והוא מדכר דמי שאיט
לומר דעיון חלא כמחמסק בעלמח כלל כיונה חילי כוונתם לומר
שהרוגז יביאס לדי זה ויהיו קרובים אל הטעות אמכס במחמחא
חלא חל חמפיקו ספיסה נכס והכניסו חמה לעיר דעתם לס' הרוגז
לפי שיוסף אמר להם מהרו ועלו אל חכי רולה לומר תמחרי לילך
מכאן וחל חממדו סה וחמס חילי יעינו מלשון מהרו שנס בדרך לא ילכו
במתין כ"א בחפז' כדי למהר הכשורה חל לחיכס וע"י זה יפסיעו
ספיקות גמות יוחר מן הכווא וילכו עד הערב ממש אחר שקיעת
החמה ע"כ אמר להם אל חרנום בדרך דוקא מכאן מהירו ועלו חל
בדרך עלמו חל חרנום חלא חלכו במחון בפסיעות דיוגיות והכנסו
לעיר בצוד החמה זוכחת כי לשולם יכנס כפי טוב. וי"א לפי שחמכר
חף חממחי עמדה לי מה שלמדתי בחף וכעס ועל זה אמר חל חרנום
בדרך ללמוד החכמה בחף ואולי כוונו לדכר הליך עיון רב כאמור
ואפי מוסף לקח טוב טעם ודעת לפי שכל כעס מביא לדי טעות
ואמרו כרוחיו זכרונוס לכרסה אין חלס עומד על דכר הלכה חלא
ח"כ נכשל בה חמילה ע"כ אמרו שהחכמ' שלמדתי בחף וכעס אשר
הביאי לדי טעות הוא שטעמה לי כי הטעות בדכר פטס אחד אז
ביותר הוא נשמר ממנו להכא :

יונתן בן עוזיאל
הוא יקום ממצרים ואתו יארגעו דב' ע' ויגדו לו. מסר יו"ד
הוא היה שליט בקר ארעא ומצרים ופליג לביה ארון לא הימין להום :
בו ואפלג לביה :
הוא יקום עמיה ית בל פהמי יוסף דמלי עמיהו וחקא ית סדניא דשרר יוסף למימל יתיה ושרת רוח

ירושלמי
הוא יקום ממצרים ואתו יארגעו דב' ע' ויגדו לו. מסר יו"ד
הוא היה שליט בקר ארעא ומצרים ופליג לביה ארון לא הימין להום :
בו ואפלג לביה :
הוא יקום עמיה ית בל פהמי יוסף דמלי עמיהו וחקא ית סדניא דשרר יוסף למימל יתיה ושרת רוח

מסורת המדרש
 וישלח את אחיו אמר להם וכו' תענית י'. יל"ש כאן. מלכים רכד. פסיעה גסה עיין ברכות מג: אל תעמידו עצמכם מד"ת עיין אבות פ"ג י"ז. הכניסו חמה לעיר עיין לעיל פצ"ב יז.
 ג. מה טיבו של בדאי הזה סנהדרין פט: אדר"ג פ"ד, יל"ש כאן קנב (כה"ע).

(כד) וישלח את אחיו וגו' אמר להם אל תפסעו פסיעה גסה ואל תעמידו עצמכם מדברי תורה והכניסו חמה לעיר.

ג. (כה"כ) ויעלו ממצרים ויגדו לו לאמר עוד יוסף חי ויפג לבו תני ר' חיא מה טיבו של פדאי הזה אפילו אומר דברים של אמת אין מאמינים אותו.

7 ← (כו) וירא את העגלות אותן ששלח פרעה

חלוטים במים או בשמנים ורתחים, הוה אמר — היה אומר: לא אכלית מזון יומא דא — לא אכלתי מזון היום הזה, שהוא היה קורא "מזון" רק ללחם בלבד, וכל שכן אם אכל פירות (כגירסת הערוך ערך "אליטי").

"וישלח את אחיו ולכו, ויאמר אליהם אל תרגזו בדרך" — אין לפרש "אל תרגזו" "אל תעצבו" או "אל תריבו", שהרי אמר "בדרך", ובדאי שאין להם להעצב ולהירגז גם בבית, אלא שעל עניני הדרך הזהירם שלא יביאו עצמם לידי רוגז מפגעי דרך, וכך — אמר להם: אל תפסעו פסיעה גסה — גדולה וחפזזה, כדי שלא תמעד רגלכם ליפול, ופסיעה גסה עצמה מזיקה לכושר הראות (תענית י', עיי"ש), הרי זהירות שלא יביאו עליהם בעצמם שום מכשול; ואל תעמידו עצמכם — להפסיק — מדברי תורה — בדרך, אלא תשגנו בלי הפסק דברי הלכה פסוקה שאינה צריכה עיון רב (שם בגמ', ובתוסי ד"ה "אל תרגזו"), והתורה מגינה ומצלת מפגעי טבע שמימיים ו"הכניסו חמה" — לפני שקיעת החמה, הכניסו אתם — לעיר, שלא תהיו בדרך באישון לילה ואפילה, כדי שתנצלו ממוקשי דרך ומחיות ולסטים (שם, ובפסחים ב., ועי' לעיל צב, ו).

ג. "ויעלו ממצרים... אל יעקב אביהם, ויגידו לו לאמר עוד יוסף חי... ויפג לבו, כי לא האמין להם" — כל השנים הללו יעקב ממאן להנחם על יוסף ולהניח שהוא מת (לעיל פד, כא), ועתה לא האמין להם שהוא חי! תני — למוד מכאן ראייה לדברי — רבי חייא: מה טיבו — תכונתו ודרכו — של בדאי — שקרן — הזה, אשר — אפילו — בעת שהוא — אומר דברים של אמת, אין מאמינים אותו, והרי "כך — הוא בא על — ענשו" (סנהדרין פט:), "שכן מצינו בבניו של יעקב, שכיזבו לאביהם בתחילה — על יוסף, האמין להם, שנאמר (בראשית לו, לא"ג): "ויקחו את כתנת יוסף, וישחטו שעיר עזים, ויטבלו את הכתנת בדם, וישלחו את כתנת הפסים ויביאו אל אביהם... ויכירה ויאמר כתנת בני", אבל באחרונה, אף על פי שדברי אמת לפניו, לא האמין להם" (אדר"ג ל"ד) — שיוסף חי, מתוך שהיה מהסס גם אם להאמינם על הראשונה, כנדרש למעלה (פד, יט, צא, ו).

"וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אותו" — ולמעלה כתוב שפרעה, הוא אמר ליוסף לקחת עגלות, והוא השולח את העגלות, ולא יוסף, ולפי פשוטו, יכריע הכתוב השלישי שביניהם: "ויתן להם יוסף עגלות על פי פרעה" — פרעה ציוה לשלוח ויוסף הוא השולח. ומדרשו: בתחילה נאמר ששלח פרעה עגלות, ולבסוף נאמר שאת העגלות שלח יוסף, כי — אותן עגלות ששלח פרעה לשאת

ת טוב'
 פזאת
 אחר
 אמר ר'
 יוחנן
 דא.
 נזיר שם
 תנה לכם
 לומר גם
 (כלאים
 י"ס) (נדה
 האוכלו
 משעשעת
 טוב ארץ
 "לחם"
 "אשיה:
 לומר
 במקומו
 א כדברי
 בנדרו
 חר לשון
 בישול",
 יב, ח'
 משמעו
 לא כל
 "ס"
 "ך"
 —
 אתה
 טוב אמר
 ים בנדר
 ולא רק
 עיי"ש),
 אם אלא

מסורת המדרש
בפרשת עגלה ערופה
הייתי עוסק להלן
פצ"ה:ג, זוהר ח"א ר"ג.

לְשֵׂאת אוֹתוֹ הִיְתָה עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים חֲקוּקָה עֲלֵיהֶם עֲמַד
יְהוּדָה וּשְׂרָפָן לְמוֹד הוּא הַשֶּׁבֶט לְהִיּוֹת שׁוֹרֵף עֲבוֹדַת
כּוֹכְבִים ר' לוי בְּשֵׁם ר' יוֹחָנָן בַּר שְׂאוּל אָמַר לָהֶם אִם
יֵאֱמִין לָכֶם הָרִי מוֹטֵב וְאִם לֹא אַתֶּם אוֹמְרִים לוֹ בְּשַׁעַה
שְׁפָרְשֵׁתִי מִמֶּךָ לֹא בְּפִרְשֵׁת עֲגֻלָּה עֲרוּפָה הִיְתִי עוֹסֵק הָדָא
הוּא דְכָתִיב וַיִּרְא אֶת הָעֲגֻלָּת וַתְּחִי רוּחַ.

(כח) וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל רַב רַב כַּחוֹ שֶׁל יוֹסֵף בְּנֵי שְׁפֵמָה

אותו, היתה — צורה של — "עבודת כוכבים" — עבודה-זרה של מצרים (ע"י לעיל פט, ג. בביאור, שהוא תנין המים "רהב") — חקוקה עליהם — כסמל, ולכן — עמד יהודה ושורפן — כדין צלמי עבודה-זרה שבאו לידי ישראל, והעגלות שהביאו אותן אל יעקב, היו האחרות ששלח יוסף, נקיות מכל צלם, ומה שנאמר בפרשה להלן: "וישאו בני ישראל את יעקב... בעגלות אשר שלח פרעה" — שיוסף שלח על פי פרעה, וכאמור (וע"י ע"י, וע"י רז"י), וכאמור, היה זה יהודה אשר שרף אותן, כי מצאנו אשר — למוד — מורגל — הוא, השבט — הזה, לדורותיו, להיות שורף — חפצים שעליהם צורת — עבודת-כוכבים — עבודה-זרה — כל שהוא, ודרוש כן, ממה שיש "עגלות" בכתיבי הקודש רק פעמיים כאן בפרשתנו, והשלישית (תהילים מ, ו): "עגלות ישרוף באש" — האמור על מלחמות ה' באויביו, בידי מלכי בית-דוד (רד"ל), וכן מצאנו (ש"ב ה, כא): "ויעזבו שם את עצביהם, וישאם דוד ואנשיו" — השיאום במשואות אש, כאשר מפורש עוד (דה"א יד, יב): "ויעזבו שם את אלהיהם, ויאמרו דוד וישרפו באש" (וע"י רז"י שדרש "אשר שלח פרעה לשאת" — לשרוף, וע"י ע"ז מד, ובתרגום בש"א שם). וכן יאשיהו המלך מבית דוד, לבית יהודה שרף חפצי עבודה-זרה רבים מאד (מב, ג), וכרכים ממלכי יהודה החסידים.

דבר אחר: "וירא את אשר שלח יוסף... ותחי רוח יעקב אביהם" — למה קרא כאן את העגלות על שם יוסף, כאמור למעלה, ולמה בא הכתוב לספר ששלח עגלות ולא בהמות רכיבה (רז"י), ומה היה בעגלות ששולח יוסף כדי להחיות את רוח קדשו של אביהם — רבי לוי, בשם ר' יוחנן בר שאול — אמר: כן — אמר להם — יוסף לאחיו: אם יאמין לכם — אבינו, שאני חי, הרי מוטב, ואם לאו, תהיו — אתם אומרים לו — שכך אמרתי: בשעה שפרשתי ממך — ולוית אותי לדרך, האם — לא בפרשת "עגלה-ערופה" (דברים כא, א"ט), שבה בא גם ענין מצות הליות היוצא לדרך, שלא ינוק בדרכו — הייתי עוסק — אתך בדבר הלכה? שגם יעקב וגם יוסף זכרו באיזה הלכה נשאו ונתנו כשנפרדו זה מזה, הדא הוא דכתיב — זהו שאמר הכתוב כאן: "וירא את העגלות... ותחי רוח יעקב" — דרוש "עגלה" — "עגלה" (וע"י ע"י), משראה סימן זה, ראה שעדיין חביבים דברי תורה על יוסף בנו כמאז, וחיתה רוח קדשו.

"וירא ישראל, רב, עד יוסף בני חי", "רב" — פשוטו: רב וגדול אָשְׁרִי (ע"י מפרשי התורה), ומדרשו: "רב" — "כח רב", כמו (איוב לט, יא): "כי רב כוחו" האמור שם בענין על הראם, ואשר יוסף נמשל לראם רב כח, בברכות משה (דברים לג, יז): "בכור שורו הדר לו, וקרני ראם קרניו" (רז"י), וגם על שור נאמר (משלי יד, ד): "ורב תבואות בכח שור", ודרשוהו על יוסף רב הכח משביר רב התבואות שכן

צרות הגיעוהו
שחטאתי שאמר
אני שיש לי (תה

ד. (מו, א) |
שבע להיכן הלך
אברהם זקנו בב:
(לג) 'ויטע וגו' |
הקרשים אמר |
אמה היו בו מה

אמר יעקב: רב כחו |
עוד רב כוחו צדקו —
דרכי מה', ומאלהי מש
עוד יוסף בני חי" —
יותר ממני, וכנדרש למי
ודרוש עוד: "רב" —
"כי ארד אל בני אבל שאו
שסימן היה מסור בידו
הצפון לצדיקים לעולם
יוסף בני חי" — אם

ד. "ויסע ישראל |
מצרים, ויודע אני שבדו
וגם אמר "ויבא" — נכ
אמר רב נחמן: שהי
בבאר-שבע, היך מד
"פרדס" (לעיל נד, ו) |
מצרים, עסק יעקב ב
הקרשים, "מבריה מן |
מבריה בתוך הקרשים ל
צלע ארוך של המשכן, |
"אמה וחצי האמה" (שם)
ואמה מזה להבריה אל
קרב שבמשכן היה אמו
בריה מן השנים הארוג
הארוך הזה — לשעד

19

ומערתה י"ל שמצות התורה ודברת צם בשצנתך
 צביתך וצלכתך צדך, מתקיים גם על
 ידי לימוד צלל עיון, ואזהרת יוסף היתה רק אל
 תתעסק"ו צדצר הלכה, היינו שלא ילמדו בעיון,
 שצזה יש חשש שירגו עליהם הדרך ויטו מני הדרך
 מתוך עיונס צתורה, אצל לימוד סתם צודאי מותר
 ומצוה הוא, וצודאי שהצבטים הקדושים לא הלכו
 ארבע אמות צלל דצרי תורה.

*

7 וידברו אליו את כל דברי יוסף וירא את
העגלות אשר שלח יוסף לשאת
 אותו ותחי רוח יעקב אביהם. איתא צמדרט
 פליאה (הוצא בקדושה י"ט) כשראה יעקב את
 העגלות אשר שלח יוסף לשאת אותו, אמר הוא
 ודאי אני יודע שיוסף לא חטא צאשת פוטיפר,
 והיא פלאי.

ויתבאר על פי מה שכתב המהרש"א צחידושי
 אגדות (קידושין לט): אהא דאמרין שכר
 מצוה צהאי עלמא ליכא, שזהו ציחיד המקיים
 מצוה, אצל רבים העושים מצוה, זכות הרבים
 מציאם לשכר גם בעולם הזה, עי"ש. ומצואר שם
 צגמרא אי סלקא דעתך שכר מצוה צהאי עלמא
 איכא אמאי לא אגין מצוה עליה דלא ליחי לידי
 הרעור, עי"ש. נמצא שהרבים שיש להם שכר
 בעולם הזה, הרי זה מגין עליהם שלא יצאו לידי
 חטא ח"ו.

ועל פי זה נשכיל ונצין צמה זכה יוסף הצדיק
 לעמוד צנסיון הקשה של אשת פוטיפר,
 שהיה נסיון למעלה מן הטבע וכמצואר צמדרשי
 חז"ל כמה הרפתקאות דעדו עליו. ולדרכינו יש
 לומר כי יוסף הצדיק היו רבים צריכים לו, שהרי
 לתכלית זה הורד מצרימה למען יפרנס את
 הרבים, וכמו שנאמר (בראשית מז ו) ויוסף הוא

השליט על הארץ הוא המשציר לכל עם הארץ,
 והרי מי שרצים צריכים לו כרצים דמי (מעניית ט).
 וכיון שנחשב כרצים הרי היה לו שכר מצוה בעולם
 הזה, וזה הגין עליו שלא יצא חטא על ידו, וצכה
 זה זכה לעמוד צנסיון הקשה.

ובבן כאשר התודע יוסף אל אחיו ואמר להם
 אני יוסף אחיכם אשר מכרתם אותי הנה,
 נצהלו ונחפזו עד מאד, שהם היו רואים את
 טומאת ארץ מצרים ערות הארץ, וחששו שמה היו
 גרמא צנוקין שנכשל צדצר עצירה ח"ו, על כן
 ויאמר יוסף אל אחיו גשו נא אלי, ופירש"י הראה
 להם שהוא מהול, ומפרש צפנים יפות דהיינו שלא
 פגם צאות צרית קודש, והוא עומד בקדושתו.
 וידבר על לצם דצרי נחומין, ועמה אל תעצבו
 ואל יתר צעיניכם כי מכרתם אותי הנה למקום
 טומאה הלזו, כי למחיה שלחני אלהים לפניכם,
 לפרנס ולכלכל את כל יושבי הארץ, וכיון שרצים
 צריכים לו הרי הוא נחשב כרצים ויש לו שכר
 בעולם הזה דאין חטא צא על ידו, וזה הגין צעדו
 שלא נכשל בעצירה ח"ו.

ומערתה כאשר הגידו השצבטים ליעקב לאמר עוד
 יוסף חי, פי' שהוא עודנו צצדקתו, כי
 הצדיקים קרויים חיים (צרכות יח), וכי הוא מושל
 בכל ארץ מצרים, היינו שהוא מושל ציצרו ועל כל
 הארציות של מצרים, ויפג לצו כי לא האמין להם,
 כי איך יתכן שנשאר יוסף צצדקתו צתוך טומאת
 ארץ מצרים, אצל כאשר דצרו אליו את כל דצרי
 יוסף אשר דצר אליהם, ששלחו ה' להיות המשציר
 לכל עם הארץ, וגם ראה העגלות אשר שלח יוסף
 לשאת אותו כדי לכלכלו, נמצא דרבים צריכים לו
 וכרצים דמי, ותחי רוח יעקב צציהם ואמר ודאי
 אני יודע שלא חטא יוסף צאשת פוטיפר, שזכות
 הרבים הגין צעדו לעמוד צצדקו.

L

*

א כן לפי זה
 אמנה, ממילא
 כן היה דינם
 יום ה טו לך
 ולא הוצרכו
 צדי זרח לא
 דש, עכ"ד.

הירם על זה
 כי מצואר
 אף אל אחיו
 יתם נולדה
 זהו נוגע
 עכשיו ראה
 והיינו שלא
 הנקרה דרך
 להם עכשיו
 עשין מחדש

ליהם אל
 תתעסקו
 ולכאורה
 (דברים ו ו)
 צדך.

זהו (א"ח)
 י"ל (צרכות
 מית עצמו
 ומתן של
 צרי תורה
 התורה
 צ צתורה
 זה כוונת
 שם דוקא,

ספר אגבן
 אהרן

מגדור שמאל צניחין

ברצ"ל ר אגבן צ"א צ"א אגבן סאלמאר

מעשה נדיקים יותר ממעשה שמים וארץ, ושפיר היה מן הנורא שהוא ירד למנצרים לכבוש להם את הדרך שיהיו גדורים בקדושה.

*

ועתה אל תעצבו ואל יחר בעיניכם כי מברתם אותי הנה כי למחיה שלחני אלהים לפניכם וגו' וישלחני אלהים לפניכם לשום לכם שארית בארץ ולהחיות לכם לפליטה גדולה, ועתה לא אתם שלחתם אותי הנה כי האלהים. ונ"צ הלא כבר פתח ואמר כי למחיה שלחני אלהים לפניכם, ולמה כפל לומר עוד הפעם וישלחני אלהים לפניכם, ומיכך אחר כך שילש לומר ועתה לא אתם שלחתם אותי הנה כי האלהים.

ז) להלן נפרשה, ויעלו ממצרים ויבואו ארץ כנען אל יעקב אביהם, ויגידו לו לאמר עוד יוסף חי וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים ויפג לבו כי לא האמין להם, וידברו אליו את כל דברי יוסף אשר דבר אליהם וגו' ותחי רוח יעקב אביהם. ודקדקו המפרשים למה שינה בטעמו בשמעו את כל דברי יוסף ותחי רוחו, ובתחלה לא פנה אל דבריהם ולא האמין להם.

ג) וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אותו. איתא במדרש רבה (פ"ד ס"ג) אותן עגלות ששלח פרעה לשאת אותו היתה עבודה כוכבים תקוקה עליהם עמד יהודה ושרפן, ולכן נאמר אשר שלח יוסף, שזה היו עגלות שניות. ולכאורה יש להבין למה שלח פרעה עגלות עם עבודה זרה תקוקה עליהם, וכי לא היה יודע שיעקב אבינו והשצטי יה לא יבואו בעגלות שחוקה עליהם עבודה זרה.

ד) במדרש (הובא בקדושת יו"ט) כשראה יעקב את העגלות אשר שלח יוסף לשאת

אותו אמר ודאי אני יודע שיוסף לא חטא באשת פוטיפר, והיא פלאי.

וגראה בהקדם לפרש מה שנאמר אלל הנסיון של יוסף הנדיק (נראשית לו יא) ויהי כהיום הזה ויצא הציתה לעשות מלאכתו ואין איש מאנשי הצית שם צבית, ואיתא במדרש רבה (פ"ו ס"ו) צדק את עצמו ולא מצא עצמו איש.

ויתבאר על פי מה שכתב האור החיים הקדוש (פ' שלח) בענין המרגלים, דאף שכשרים היו בשעה שנשלחו, אך מחמת שכוונת המשלחים היתה רעה, תפעול פועל הרע בשליח ויחזור להיות שלוחו של אדם כמותו, ויולד צו תכונה רעה מה שלא היתה צו מקודם, כדרך שתוליד צחינת הקדושה בשלוחי מצוה לטובה, ולזה הגם שנדיקים היו, נולד בהם תכונה רעה מכח המשלחים ששלחו אותם מכח מיעוט האמונה, עכ"ל.

והנה יוסף הנדיק נתנסה בנסיון גדול וקשה בהיותו בן שבע עשרה שנה לצד, ומבואר במדרש תנחומא (ס"ה) ויהי כדברה אל יוסף יוס יוס, א"ר יהודה בר שלום יוס יוס שנים עשר חודש. דשנה תמימה עמדה ופיתחה אותו, ועם כל זה עמד יוסף בנסיון, ובאיזה כח זכה לעמוד בנסיון הגדול הזה. ויש לומר דמאחר שירידתו של יוסף למנצרים היה בשליחותו של הקב"ה שהוא יכבוש את הדרך לבני ישראל אשר יבואו למנצרים, וכמו שאמר וישלחני אלהים לפניכם לשום לכם שארית בארץ, על כן נכנס צו תכונה קדושה מאת המשלה הצורא צ"ה, והיינו דאהני ליה שיוכל להתגבר ולעמוד בנסיון.

ובזה יתבאר המדרש, ואין איש מאנשי הצית שם צבית, צדק את עצמו ולא מצא עצמו איש, היינו שלא מצא יוסף בעצמו שיוכל בכוחות אנושי לעמוד הנסיון הקשה בתוקף טומאת ארץ מנצרים

שהיו שטופי זימ מכח התכונה ו המשלה. ומיגו וכדאיתא במדר בעריות וכל דהפעולה לטוב ישראל הצאים נ שהיה לו מאת ו

ומעתה יש לו יוסף אשר מכתתם א מאד, כי עמדו יוסף הנדיק נג שבדאי לא ה מתחלתו ועד דהמה גרמו ו שמכרו אותו מ יותר מן ההורג יוסף ועתה ל מכתתם אותי לפניכם, ומאחור מנצימה לכבוש תכונה קדושה להחזיק מעמד ו

ולזה כפל וי יתעצבו להם וישלחני בארץ, שהקב"ה מנצימה כדי ו דבריו באומרו כי האלהים, השצטיים, אף מקום לעבוד לפעול במנצרי

21

השצטיים, אלא היה לורך שהקצ"ה בעצמו יהיה המשלח למען יולד תכונה קדושה מאתו יתברך, וזכה תכונה קדושה הלזו זכה הוא עצמו לעמוד בצדקתו, ומה גם ולהחיות לכס לפליטה גדולה, שיזכו בני ישראל במשך ימי הגלות לעמוד בקדושתן כל הימים.

והנה כתב צאור החיים הקדוש בפרשתן (בראשית מו ז) לפרש מה שאמר יעקב אבינו אמותה הפעם אחרי ראותי את פניך כי עודך חי, הכוונה דהגם שנתצער כי עודנו חי, זה הועיל לדעת שיטנו במציאות, אבל עדיין לבו דוי עליו ללד היותו בין הנכרים אם עודנו בצדקתו, ועל כן לא היתה שמחתו שלימה מספק זה, עד וירא אליו והכיר בו בפניו, אז אמר אליו אמותה הפעם, פירוש הפעם הזאת בראייתך, ולא מקודם כשנתצערתי, והטעם אחרי ראותי פניך והכרתי בהם שעודך חי, פירוש נדיק כמקודם, כי הנדיקים קרויים חיים (ברכות יח.), עכ"ד.

ולפי זה יש לומר, כי כאשר אמרו השצטיים הקדושים ליעקב אבינו עוד יוסף חי, והיינו שעודנו עומד בקדושתו במדת היסוד שנקרא (וזה"ק מקץ דף קצ"ג) חי עלמין, וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים, שהוא מושל על מקום הטומאה ערות הארץ, ולא הטומאה מושלת עליו ח"ו, ויפג לבו כי לא האמין להם, כי לא היה יכול להבין ולהשיג מאין היה לו הכחות לעמוד בנסיונות הגדולות במקום ערות הארץ, אבל כאשר דברו אליו את כל דברי יוסף, היינו מה שאמר וישלחני אלהים לפניכם שהוא שלוחו של מקום צ"ה, ויש בו תכונה קדושה מאת המשלח, אז השכיל יעקב לדעת כי כח זה עמד לו להשאר בדרך הקדושה, ועל כן אז ותחי רוח יעקב אביהם.

ובזה יתבאר המדרש וירא את העגלות אשר שלח יוסף, דאומן עגלות ששלח פרעה לשאת

שהיו שטופי זימה, ומה שעמד בנסיון הכל היה מכח התכונה קדושה שהיה לו מאת הקצ"ה המשלח. ומיגו דזכי לנפשיה זכי נמי לאחריני, וכדאיתא במדרש (ויק"ר פל"ג ס"ה) יוסף נגדר בעריות וכל ישראל נגדרו בזכותו, ונמצא דהפעולה לטובה שעשה יוסף לעצמו ולכל בני ישראל הצאים מצרימה, הכל היה מכח הקדושה שהיה לו מאת הקצ"ה אשר שלח אותו מצרימה.

ומעתה יש לומר, כי בעת ההוא כאשר נתודע יוסף אל אחיו, ואמר אני יוסף אחיכם אשר מכרתם אותי מצרימה, נצהלו שצטי יה עד מאד, כי עמדו והתבוננו, הרי זה כ"צ שנה אשר יוסף הנדיק נמצא בטומאת ארץ מצרים, וחששו שבדאי לא היה אפשר לו להשאר בצדקתו מתחלתו ועד סופו, ועל כן נתעצבו אל לבם דהמה גרמו ח"ו איזה מכשול ליוסף על ידי שמכרו אותו מצרימה, והמחטיא את האדם קשה יותר מן ההורגו (במ"ר פכ"א ס"ד). ולזה אמר להם יוסף ועתה אל תעצבו ואל יחר צעיניכם כי מכרתם אותי הנה כי למחיה שלחנ"י אלהים לפניכם, ומאחר שהוא היה שלוחו של הקצ"ה ללד מצרימה לכבוש את הדרך לבני ישראל, היה לו תכונה קדושה מאת המשלח, וזכה זה זכה להחזיק מעמד גם בתוקף טומאת ארץ מצרים ולעמוד בנסיון הקשה.

ולזה כפל ושינה להם שנית לחזק אותם שלא יתעצבו שחלילה גרמו לו מכשול, ואמר להם וישלחני אלהים לפניכם לשום לכם שארית בארץ, שהקצ"ה שם על שכמו משימה כבדה ללד מצרימה כדי לשום לכם שארית בארץ, ושילש את דבריו באומרו ועתה לא אתם שלחתם אותי הנה כי האלהים, למען ידעו שלא היה שלוחן של השצטיים, אף כי הם לעצמם היו קדושים, מכל מקום לעבודה הקשה הלזו שהיה צריך יוסף לפעול במצרים לא היה די כח הקדושה של

ט"ו באשת
אל הנסיון
(א) ויהי
ואין איש
צ"ה (פפ"ו)
איש.

הקדוש
שכשרים
שכוונת
ע בשליח
ויולד בו
כדרך
לטובה,
ה רעה
מיטעו

וקשה
מבואר
ק"ו יוס
ה עשר
ועם
לעמוד
יתו של
שהוא
מצרים,
לכס
מאת
שיוכל

שם
איש,
אנושי
צרים

אותו היתה עבודה כוכבים תקוקה עליהם, כי באמת יש לומר שלא שלח פרעה עגלות עם עבודה זרה תקוקה עליהם, כי היטב היה יודע שלא יצא יעקב עמהם, אולם מאחר שהעגלות באו בשליחותו של פרעה להביא את יעקב אבינו, לכן נולד בהם תכונה רעה וכח הטומאה של המשלח פרעה הרשע, ולזה אמרו שהיתה עבודה זרה תקוקה עליהם, היינו כח הטומאה של פרעה הרשע, ולכן עמד יהודה ושרפן.

וזוהו ציבור המדרש כשראה יעקב את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אותו, הכוונה שראה החילוק בין העגלות אשר שלח פרעה שיש בהם כח הטומאה של המשלח, להעגלות אשר שלח יוסף דיש בהם כח הקדושה של המשלח, אז אמר ודאי אני יודע שלא חטא יוסף באשת פוטיפר, כי זוהו נחגלה ליעקב אבינו כמה גדול כח תכונת המשלח שנכנס בהשליח, הן לטוב והן לרע, ואם כך היו בעגלות שנשלחים על ידי יוסף הצדיק, קל וחומר בן בנו של קל וחומר עד היכן הדברים מגיעים כאשר הקב"ה נדיקו של עולם הוא המשלח, כמה גדול כח הקדושה שנכנס באדם מנח המשלח הצורה יתברך, והיינו דאחני ליה ליוסף הצדיק שיוכל לעמוד בנסיון, ומוה השכיל יעקב לדעת ואמר ודאי אני יודע שלא חטא יוסף באשת פוטיפר, כי כח הקדושה של המשלח הקב"ה היה בעורו.

*

והגדתם לאבי את כל כבודי במצרים. כתב החיד"א (מדבר קדמות מערכת ח אות כח) את כל כבודי במצרים סופי תיבות תל"ם.

ויש לפרש הרמז, על פי מה דאיתא במדרש (צ"ר פ"ד ס"א) מה היה יעקב אבינו אומר צבית לבן, רבי שמואל בר נחמן אמר, כל ספר תהלים

היה אומר, שנאמר (תהלים כג ד) ואתה קדוש יושב תהלות ישראל, ישראל סבא. ויש לומר צביאור הענין, על פי המצואר צוה"ק (וילך דף רפד.) במעלת זמירות שירות ותשבחות, שעל ידה מכריחין כל הקליפות והמקטריגים. ובכן גם סגולת אמירת מזמורי תהלים שהם שירות ותשבחות שאמרם דוד המלך ע"ה, הוא לומר עריצים ולהכניע כחות הקליפות המשטינים, וכמו שאומרים קודם תהלים, לומר עריצים ולהכריח כל החוחים והקוים הסוצים את השושנה, ולכן צביתו יעקב צבית לבן מקום הרשע וכחות הטומאה, היה אומר ספר תהלים כדי להכניע כח הטומאה ולהגביר כח הקדושה.

והנה איתא בגמרא (סוטה לו:) שיוסף הצדיק בעת נסיונו שנחנסה מאותה רשעה, נראית לו דמות דיוקנו של אבינו, וי"ל הכוונה, כי כל הנסיונות הם צאים מן הקליפות מלאכים המשחיתים המפתים את האדם לחטוא, והנה אין זה מדרך הטבע ובכח האנושי לנחם ולהכניעם, וכמו שאמר אותו אמורא (קידושין פ"א.) חזי דאת נורא ואנא בישראל, אמנס גדול סגולת אמירת תהלים להכריח כחות הקליפות ועל ידי זה יוכל להתגבר בנסיון. ובכן כאשר בא הנסיון ליוסף הצדיק, וראה את עצמו עומד לפני נסיון קשה שאי אפשר לו בדרך הטבע לעמוד בה, באותה שעה הזכיר יוסף לעצמו את דמות דיוקנו של אבינו צביתו צבית לבן שהיה רגיל באמירת תהלים, ובזה החזיק מעמד נגד כחות הקליפות, ועל כן אחז גם יוסף הצדיק דרכו של אבינו ואמר מזמורי תהלים, ובה נכרתו כחות הקליפה, ובכח זה זכה לעמוד בנסיון.

וזוהו שאמר יוסף הצדיק, והגדתם לאבי את כל כבודי במצרים סופי תיבות תל"ם, שאל יתמה איך זכה לעמוד בנסיון בטומאת מצרים ערות הארץ ונשאר בצדקתו ומתלחו ועד קופו,

לזה הודיעו שו ידי זה זימר ט נשאר בקדושו פשטות הכחו הכבוד הזה ה (צ"ר פ"ג ס"ג),

וישלח את תר צדבר הלכה ו של מקרא יש שמא יריבו ו עם זה, ולו הרע עליו וללה"ה בעצ לל הזה

ואפשר לני עו הקדוש (פ"ג) משכני צמו דמאחר שא לומר ולא ה מאמרם ז"ל עולה ויורד לשוב אל ש הקב"ה שכ וזה שאמר שכניתי צמו אחכם, שה ללאת, ו

ובזה כתו לפו לרבי יוחנן